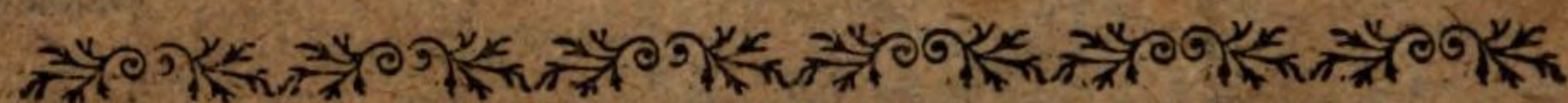

DISSERTATIONEM PHILOLOGICAM,
QVA
CELEBERRIMI CVIVSDAM VIRI HYPOTHESIS
ETYMOLOGICA,
DE
HEBRAEA ET ADFINIBVS
ORIENTIS LINGVIS
A GRAECA DERIVANDIS,

MODESTE EXPENDITVR,
PRAESIDE
CHRISTIAN. BENED. MICHAELIS,
PHILOS. PROF. PVBL. ORDIN. ET COLLEGII SVI
H. T. DECANO,

PVBICO EXAMINI SVBIICIET
D. APRIL. CIOIOCCXXVI.
SIGISMVNDVS IACOBVS BAVMGARTEN,
WOLMERST. MAGDEB. S. THEOL. CVLTOR.

RECUSA ANNO CIOIOCCCLIX.

01

Bayerische
Staatsbibliothek
München

Q. D. B. V.

§. I.

Larissimus Helmstadiensium Philologus, HERMANNVS von der HARDT, vir Orientalium litterarum peritissimus, & nobis æque ac aliis hoc nomine suspiciendus, sicuti aliquot abhinc annis complures opiniones paradoxas in publicum sparsit; ita hanc quoque singularem, & nouam fere hypothesin orbi litterario persuadere conatus est: quasi Hebraica &, quæ huic adfines sunt, Orientales linguæ, ex Græca originem suam duxerint, & cum ea in tantum conueniant, vt, quidquid est idiomatis, quo siue sacer Codex Hebræus, siue Syrorum, Chaldæorum, Arabumque vernacula monumenta perscripta sunt, mere Græcum sit; ne reliquiis quidem veteris Persarum linguæ, quæ ab antiquæ historiæ scriptoribus sparsim adnotatæ sunt, exceptis. Quamuis enim, referente *Herbelotio* in *Bibliotheca Orientali* Gallice scripta p. 514. iam olim *Eutychius Batricides*, Patriarcha Alexandrinus, Græcam linguam pro omnium prima habuerit, ob eius abundantiam & amplitudinem: tamen vix constat, num & pro matrice linguarum Orientalium & Hebrææ eam, vti *Clar. Hardtius*, habuerit; & ipsum illud eius assertum Græculam

Opinio Cl.
Hardtii de
Hebræa &
Orientalibus
linguis ex
Græca deri-
uandis, est
noua.

vanitatem redolere visum est. Solus forte *Ioannes Petrus Ericus*, si non adæquauerit Hardtianam sententiam, tamen ab ea quam proxime abfuerit, in *Renato e mysterio principio philologico*, Patauii 1686. & in *Ἀνθρωπολογικὸν ἱστορίαν*, Veneriis 1694. utpote omnes in vniuersum linguas ex Græca pariter repetens: quem vero Celeb. *Io. Albert. Fabricius* Biblioth. Græc. Vol. X. lib. V. c. 40. p. 101. falsum esse non immerito iudicauit. Contraria nempe est nouella hypothesis, & e diametro repugnat receptæ, ac fere vniuersaliter adprobatae sententiæ, qua Hebræa non solum linguarum omnium antiquissima, sed etiam orientalium dialectorum adfinium, ac nominatim Syriacæ, Chaldaicæ, Arabicæ, Æthiopicæ, (vt de aliis iam nihil dicamus) mater esse, quin & multis tum Græcæ tum aliarum linguarum vocabulis, siue per se ipsam, siue per adfines dialectos, originem dedisse, existimata fuit.

Non debuit
admitti, nisi
fortioribus
argumentis,
quam recepta
sententia, in-
structa esset.

§. II. Quoniam vero constantis ac sapientis viri non est, omnium fere aut saltem plurimorum iudicio, si quidem id suis suffultum sit rationibus, & sanctissimæ religioni nostræ faueat, refragari, nisi fortioribus in contrariam partem argumentis instructus sit, quæ inolitam sententiam deponere iubeant; siquidem secus si sit, temeritate potius ac nouandi libidine, quam candido veritatis amore, ad ferendas nouas & paradoxas doctrinas incitatus esse videri queas: igitur lectores nostri iure suo nobiscum cupient scire, quid hoc argumentorum sit, quo Vir Clarissimus adductus, contra sententia, quæ longe plurimis ac tantum non omnibus philologis de linguarum illarum inter se respectu sedit, contrariam probauerit, & publico probabilem efficere adlaborauerit? Huic ergo desiderio vt faciamus satis, dabimus primo eius argumenta fideliter; deinde vero, quam exigua illa ad demonstrandam rem propositam sint valoris, pariter dispiciemus.

§. III.

§. III. Proposuit Celeberr. Vir nouellam hanc suam hypothesein variis in schediasmatis: primo quidem in ARABIA GRÆCA, in antiquitatis honorem (vbi titulus habet) pro optimarum litterarum luce orbi erudito commendata, Helmstadii anno 1715. deinde in TARGVM GRÆCO R. Iosephi Sagginabor, ex publica recensione in academia Iulia, cetera, tum in SYRIA GRÆCA, ibidem & eodem anno publicatis: repetiit vero in Præfationibus suis, quas Clar. Lakemacheri, Græcas litteras in Academia Iulia iam ornantis, ELEMENTIS LINGVÆ ARABICÆ, Helmstadii anno 1718. impressis, suisque ipsius ELEMENTIS SYRIACIS, ibidem ann. 1718. recusis, præmisit. An & recentissimæ Fundamentorum linguæ Hebraicæ editioni admiscuerit, dicere non possumus, quia ad manus nostras illa nondum perlata est. Nec tamen vnquam magis ex professo, quam in prædicta illa sua Arabia Græca, eiusque præloquio inprimis, fundamenta huic opinioni suæ præstruxit: vnde ea strictim excerpere iuua-bit, additis postmodum, quæ alibi eandem in rem habet.

§. IV. Duplici autem colore ad pingendam sententiam suam vtitur, primo quidem ex historia gentis Scythicæ, fatorumque, quæ inde Hebræorum, Chaldæorum, Syrorum, Arabumque linguis euenerint, deinde vero ex viua aliqua contentione seu collatione istarum linguarum cum Græca, qua conuenientiam earum cum hac velut in sensus incurrere faciat. Quod ad prius argumentum, ait igitur: „Linguas mutari, & ad supremæ potestatis arbitrium, commerciorumque ac bellicarum expeditionum successum componi, id omnes suo testari exemplo nationes. Priores enim linguas sensim perire, succedentibus nouis, vbi frequentia sint peregrina commercia: expirare vero subito, vbi noui coloni ex aliis terris veteres iubeant migrare, & vbi victoria hostis exteri tremulum populum fari

Argumenta opinionis partim ex historia, partim ex præsentibus Orientalium cum Græcis vocabulis collatione.

Linguæ mutantur variis de causis.

„iubeat ut victor fatur. Iudæam in exilio Babylonico au-
 „tam suam dedidicisse linguam, addidicisse Syriacam, tandem
 „plane Græcam, Philone, Iosepho, aliisque testibus. Nec
 „vllam in orbe linguam diuturnam, sed continuis mutationi-
 „bus ipsique interitui obnoxiam esse, paucis vix sæculis pa-
 „rem. Solos libros esse fidos conservatores oris primæui
 „& auiti. Quæ tempore Abrahami, Mosis, & Propheta-
 „rum floruerit dialectus, solis constare monumentis.

Hebraicæ, ma-
 xima ex parte
 ignotæ, subfi-
 dium quæri-
 tur ex Arabi-
 ca & Æthio-
 pica. Quid-
 ni saltem pa-
 riter ab aqui-
 lone?

§. V. „Quoniam autem pars maxima sacrorum au-
 „ctorum Hebraicorum, ex linguæ peregrinitate, Iudæis æ-
 „que ac nobis prorsus hucusque ignota sit; igitur monu-
 „mentorum illorum religionem, ut lucem solícite quæra-
 „mus, imperare. Intelligere tandem oportere. In grandi
 „isthoc defectu refugium commune esse *Arabiam*: ac vi-
 „sam hanc quidem sæpe numero suppetias ferre non con-
 „temnendas; sed millies & tantum non plerumque desti-
 „tuisse cupidos, ut non inuenirent in Arabia, quod scruta-
 „rentur egeni, nulla illius felicitate adiuti. Remotio-
 „quoque *Æthiopiam* nonnunquam inuocandam fuisse, ve-
 „rum sine colore profecto. Superesse pleraque, quæ nec in
 „toto adpareant *oriēte & meridie*. Quidni tandem & *A-*
 „*quilo* par ius habeat cum Arabia & Æthiopia?

Noachus
 iuxta Scythi-
 norum sedes
 degit, cuius
 ex Iapheto
 posterii, augu-
 rante Noa-
 cho, in tento-
 riis Semi ha-
 bitarunt,
 Genes. 9, 27.

§. VI. „Constare, *Noachum*, arca ad *boream* subfi-
 „dente, iuxta Scythinorum sedes, versus Pontum ultra Tau-
 „rum degisse. Cuius tres filii, illinc digressi, orbem imple-
 „uerint gentibus trium generum: *Iaphetum* non solum Asiæ
 „minori, sed Europæis præsertim, versus aquilonem genus
 „largitum; *Semum* Damasci, indeque gentis Syriacæ aucto-
 „rem, vnde regioni nomen *N2D Sema*; *Chamum* denique
 „urbis Ægyptiacæ populosæ *Chemmin* gentisque exstitisse.
 „In his vero *Iapheti* fortunam fuisse præstantiorem, qui san-
 „guinem suum non solum ad aquilonem, per Pontum, Sar-
 „matiam

„*matiam & Europam sparserit, sed & per Syriam, Asiamque*
 „*uniuersam, diserto Noachi, Scythini, indultu & augurio*
 „*Genes. 9, 27. יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם*
 „*siue (vt Cl. Hardtius verba hæc παραφράζει) Iaphet se longe*
 „*lateque diffundet Dei prouidentia, habitabitque in tentoriis*
 „*Semi: Pityuntii, Scythæ, Asiam æque ac Europam colent,*
 „*utriusque pro fatis domini futuri. Cui oraculo euentus*
 „*proximis statim sæculis exacte responderit.*

§. VII. „*Constare item, quod alibi sit demonstratum*
 „*luculenter, Scythas, ex Iapheto septentrionales ad Colchi-*
 „*dem populos, quorum prima a diluuiio sedes iuxta Cauca-*
 „*sum fuerit, inuasisse Syriam, subegisse plus vice simplici,*
 „*postremo tempore Iosiae Regis Iudæ, & ante tempora iam*
 „*Abrahami Asiæ imperasse, imperiumque per longa dein sæcu-*
 „*la tenuisse. Scythas istos, Ponti accolas, Chalybes in illis,*
 „*primosue & natiuos Chaldæos, ante Abrahami ætatem per*
 „*totum fere orientem se diffudisse, Syriæque præsertim do-*
 „*minos urbibus potissimis & antiquissimis illam locupletas-*
 „*se; Vram Chasdim, siue Chaldæorum, hoc est, Chalybum*
 „*urbem, in Aramæa, Arabiæ parte, cis Libanum, & in ipso*
 „*Palæstinæ gremio Scythopolin ad Iordanem, cum multis*
 „*aliis oppidis condidisse. Abrahamo autem Syro, sangui-*
 „*nis Semi, multam rem cum Damasco, Syriæ metropoli, am-*
 „*pliolemque cum patria sua, Vr Chasdim, Chaldæorum aut*
 „*Chalybum, in Damasci vicinia, quæ dein concise Geschur*
 „*audierit, fuisse. Ceterum Scythopolin aut Bethschan, Scy-*
 „*tharum urbem in Palæstinæ sinu prope lacum Genesareth,*
 „*armis superare non sustinuisse Iosiam, præ viribus Scytha-*
 „*rum istis in locis.*

Scythæ, ab
Iapheto ori-
undi, iam an-
te Abrahami
tempora, Sy-
riam, Palæsti-
nam, & Asiam
pene omnem
subiugarunt.

§. VIII. Hactenus dicta habent se in priori illo argu-
 mento, quod Cl. Hardtius, pro coloranda hypothesis sua ety-
 mologica, ex historia duxit, instar præmissarum; ex quibus
 tandem:

Cum victrici-
bus Scytha-
rum armis
etiam lingua

eorum Græ-
canica per
Orientem
propagata.

tandem concludit: „Cum his victricibus & imperiosis diu-
„turnis Scytharum armis linguam simul perrexisse, & iugum
„collo ac ori tot populorum iniecisse. Cum Scythis domi-
„nis fari oportuisse Syros, nouumque illorum os induere.
„Indeque porro infert: „*Græcam itaque aut Græcanicam*
„*Scytharum linguam*, inter victricia arma, *Orientis forma-*
„*uisse labra*. De *Abrahamicæ linguæ* indole iudicandum
„esse ex situ & conditione patriæ, *urbis Scythicæ, Chalybum*
„aut *Chaldæorum*, prope Damascum in Aramæa: qua in vr-
„be cum natus & educatus sit Abrahamus, eum a patrio non
„abstinuisse ore. Inde pro originibus in linguæ Hebraicæ
„natura & virtute cognoscenda, ad Abrahami sedem & pa-
„triam, recte contendit. Indidemque, quod patria Abraha-
„mi *Geschur* in *Arabia* fuerit sita, *Arabicæ linguæ* sangui-
„nem & genus, vitam, motum, & spiritus, ex *Scytharum* se-
„neruis, venis & arteriis repetere.

Scytharum
diuturnum
imperium la-
bra Orientis
formauit;

§. IX. „Porro in Præfatione ad *Targum Græcum* ea-
„dem fere repetit, supponens & heic, tanquam rem certam
„atque euictam, Scytharum ex Asiaticis Ponti finibus exer-
„citus victrices per totum Orientem, iam ante Abrahami
„tempora, ab historicis Græcis & Latinis vetustissimis cele-
„bratos, eorumque remotum illud (vt ait) per Orientem,
„idque prælongum ac diuturnum dominium. Quam anti-
„quam historiam pollicetur se plene & luculenter aliquan-
„do recensiturum. Hoc solo a se differt, quod, cum in *A-*
„*rabia Græca* subsidio linguæ Arabicæ parum aut nihil, Græ-
„cismo vero omnia tribuisset, heic e contrario præsidia &
„adiumenta, ad illustrandum Codicem Hebræum, ex vici-
„nis in Oriente terris, & ex Arabia imprimis, pro non tem-
„nendo labore habet, ac par interim ius aquiloni & austro, oc-
„cidenti & orienti, vindicare contentus est; vrgens insuper
„*Phænicum* in mari occidentali mediterraneoue, dextror-
„sum

itemque com-
mercia Phœ-
nicum.

„sum & sinistrorsum, celebratissima commercia, vnde plus
„fati ad formandas Orientis linguas.

§ X. Ac tantum quidem est eius, quod Auctor Cl.,
ad colorem sententiæ suæ inducendum, ex historia antiqua
arripuit. Quod vero ad harmoniam ipsam, quam demon-
strare Græcam inter & Orientales linguas suscepit, de eain
Præfat. ad *Arabiam Græcam* scribit; „Si vel historiæ fon-
„tem submonstratum, qui scaturigine sua copiosissimus &
„exuberantissimus sit, non spectaremus, tamen vel *plana* &
„perspicua singula orationis membra virtutem demonstrandi
„habere sufficientem. Viuam esse hanc & operosam demon-
„strationem, quæ in sensus incurrat, quæque iudicio haud
„fascinato, integro, æque ac attentis auribus & oculis, aper-
„te satisfaciat. Et Præfat. in *Targum Græcum*: „Nunc,
„inquit, per exempla ire iuuat, quæ usum habent præsentem,
„qui sua luce radiet. Et paulo post: Quæ dialectorum har-
„monia vt peritorum oculos aliquanto percellat fortius, li-
„bet nudum hic attexere, sine vberiori recensione, (non
„Chaldæo solum, sed) *Hebræo* etiam *par Græcum* os. De-
nique in *Syria Græca* pag. 17. ait: „Animaduerti iam in
„pleno Syrorum ore elegantem & nitidam Græcorum lin-
„guam: Syriacam Græcæ vim continere omnem, solo so-
„no discrepante. Idemque os esse Syriacum & Græcum:
„hoc quidem plenius, clarius atque distinctius; illud vero
„breuius, obscurius, & concitatus sonans. Addit, Hoc esse
„commune dialectorum fatum; idque liquere exemplis dia-
„lectorum, cum Germanicæ tam Latinæ linguæ: & *Germa-*
„nicæ quidem, non solum in sinu Germaniæ, sed etiam in fi-
„nibus eius apud Austriacos, Barauos, Anglos, Danos, Suecos,
„vtpote quorum dialecti adeo sint diffformes, vt nulla ferme
„ad finitatis adpareant vestigia; *Latinæ* vero, quippe cuius
„propagines per Italiam, Galliam, Hispaniamque, matrem

Orientalia
cum Græcis
conueniunt,
nisi quod bre-
uius pronun-
tiantur, & a-
licubi obso-
leta sunt.

Exempla har-
moniae Græ-
cæ & Orien-
talis referuan-
tur sequenti
tractationi.

Nouellæ hy-
pothesis ety-
mologica
usus ab au-
ctore lauda-
tus.

„suam primæuam dum agnoscant, tamen ab illa tantum non
„degenerasse se mirentur. Pari modo Præfat. ad Cl. *Lake-
macheri* Elementa ling. Ar. cum Arabica vocabula complu-
ra a Græcis deriuasset, subiungit, „*Vniuersa a Græcis esse,*
„*sed breuius pronunciata.* Attamen in *Syria Græca* pag. 19
vbi harmoniam Syriaci sermonis cum Græco ostendere co-
natur, hanc simul ponit observationem: „*Syros alicubi vo-*
„*ces Græcas adhibuisse,* (nempe obsoletas fere, ipsisque Græ-
cis minus in usu frequentatas;) „*pro quibus in plano & de-*
„*coro ore Græco sint aliæ usus frequentioris.* Vt adeo ad
conciliandas cum Græco sermone Orientales linguas, ex Cl.
Hardtii mente duæ essent notandæ observationes: prior,
quod Orientales Græca breuius pronunciauerint; poste-
rior, quod iidem alicubi vocabula Græca adhibuerint obso-
leta & minus vsitata. Ceterum exempla quædam profe-
renda nunc nobis essent vocabulorum textuumque Hebrai-
corum, Chaldaicorum, Syriacorum & Arabicorum, a Cl. Au-
ctore ex Græca lingua explicatorum, seu, quod ipsi quidem
perinde est, *ad suum os Scythicum reductorum*: quia vero
posthac, vbi præsumtam hanc Orientalium linguarum Græ-
citatem expendemus, eadem nobis reperenda forent; igi-
tur, vt repetitio ista lectoribus nostris tædiosa ne sit, ea se-
quenti potius tractationi referuamus.

§. XL. Silendum autem non est, Clar. *Hardtio* hoc
suum, quod consecutus sibi esse videtur, *εὐγεννα*, adeo place-
re, vt nescio quæ tripudia & quos iubilos præ se ferat, spem
certam ingentis lucis, quæ hinc in sacram redundatura sit
philologiam, nobis pollicens. „Ait enim, Viros Orientis
„peritos, linguarum conscios, viam nunc intueri apertam,
„quam ineant, sole præeunte: Linguarum imperitos gaudi-
„suros, viam patere ad facillimam linguarum tam peregri-
„narum cognitionem adipiscendam: Se sæculo nostro con-
„cedere

„cedere fortunæ indulgentiam, posteritati committere im-
 „mentos laboris fructus: Peruisurum orbem eruditum, lu-
 „cis plurimum affundi longis tenebris: Dulcem hanc con-
 „sociationem Orientis & Occidentis grande vtriusque de-
 „cus esse, suavisque consensus augurium. Et quæ sunt alia
 huius generis plura elogia: quæ si vera essent, omnino pre-
 tium operæ foret, cum Clar. *Hardtio* in Orientalibus expla-
 nandis vbique & protinus Græcissare.

§ XII. Historiam & fundamenta *Hardtiane* senten- Orientalium
linguarum
contra Græ-
cam causa
communis.
 tiæ dedimus hætenus: nunc quam firmo illa stent talo, con-
 sideremus. Quod autem initio præmonendum est nobis;
 cum Orientales linguæ, ac nominatim Hebræa, Chaldæa,
 Syra, & Arabica, manifesto cognationis vinculo continean-
 tur, sequitur, causam illarum communem, & rationes illa-
 rum ita inuicem innexas esse, vt, si Clar. *Hardtius* vel vnā
 illarum Græco sermoni originem suam ex toto debere de-
 monstauerit, de vniuersis id demonstrasse censendus sit; &
 vicissim, si hæc vel illa Orientalium linguarum aduersus Græ-
 cas obtinuerit origines, pariter vniuersæ victoriam repor-
 tasse intelligantur.

§ XIII. Quod igitur ad prius, idque historicum, ar- Argumenta
Cl. Hardtii a
caussis muta-
tæ dialecti, in
thesi recte se
habent; sed
in hypothesi
militant po-
tius pro Ori-
entalibus lin-
guis contra
Græcam,
quam versa
vice.
 gumentum Hardtianum attinet, concedimus quidem luben-
 ter, linguas mutari & mutatas esse, idque contingere posse
 non solum ob extraneorum inuasiones atque dominia, ob fre-
 quentia cum aliis gentibus commercia, ob peregrinationes
 & exilia, ob ruditatem ac neglectum litterarum, ac denique
 tempus ipsum, quod sicuti in se mutatur, sic linguas, & quid-
 quid est instabilium huius æui rerum, secum immutat; sed
 etiam ob sacra aliarum gentium, & litterarum artiumque
 studia, ab eis adoptata, ob aduenarum ἐπιμιξίαν, & si ad
 primam præcipue & principem dialectorum immutationem
 respiciatur, ob confusionem linguæ diuinitus immissam.

Verum ex adplicatione horum, quæ ipsi vllò concedimus, liquido patebit, in contentione Græcæ & Orientalium linguarum de primatu & antiquitate, argumenta ista non pro Græca aduersus Orientales, sed pro Orientalibus, maxime que Hebræa, aduersus Græcam pugnare; & Græcos quidem Orientalibus linguæ suæ originem magna ex parte debere, neutiquam vero, quod V. C. vult Orientales dialectos merum esse Græcismum.

Hebræam linguam & antiquissimam & primæuam esse probatur;

1) ex historia
γλωττοσύ-
χύσεως,

2) ex longæ-
uitate patriarcharum ante
diluuium,

3) ex nomini-
bus tum ad-

§. XIV. Vt autem ab ovo, quod aiunt, huius rei demonstrationem ordiamur, ante omnia supponendum est nobis, quod & res ipsa loquitur, & vniuersalis fere doctorum sententia adprobat, nullam esse in toto orbe linguam Hebræa antiquiorem, & hanc ipsam (siquidem Mosen audimus) linguam primæuam censi oportere. Nam primo quidem certum est, ante ædificatam turrem Babylonicam in familiis a Noacho propagatis vnā tantummodo fuisse linguam: id quod Moses Genes. XI, 1. 6. disertis ait verbis, & v. 7. seqq. simul, quando & vnde linguarum diuersitas cœperit, dilucide explicat; more suo, quo notabiliorum inter homines rerum euentuumque primordiū detegit. Certum est porro, hanc Noachicæ familiæ linguam eandem esse, quæ & ante diluuium Noachi progenitoribus ad Adamum vsque vernacula fuit. Nam Noachus cum familia sua procul dubio haud alia vsus est lingua, quam a maioribus accepta suis. Hi vero, quod omnes fuissent longæui, & annos ætatis ex parte ad millenarium propemodum produxissent, linguam suam per 1656. illos annos, inde a creatione mundi vsque ad diluuium elapsos, parum vel nihil mutauisse recte præsumuntur: inprimis cum Noachi natiuitas ab obitu Adami non abfuerit nisi vnius sæculi ac viginti sex annorum intervallo; & Noachus ex primis patriarchis per aliquot sæcula plures sibi habuerit cœuos, puta Enosum, Cainanem

Mahala

Mahalaleelem, Jaredum, Lamechum, & præ ceteris Methu-
 salam. Tum vero certum est, primigeniam illam linguam
 esse hanc ipsam, quæ post linguarum diuisionem *Hebræa*,
 ab Hebero & posteris eius dicta, & qua scriptores *Θεόπνευ-*
σοι in consignandis V. Testamenti libris vsi sunt. Id enim
 euincunt *adpellatiua* illa rerum hominumque nomina, quo-
 rum originem Moses vel ad Deum ipsum, vel ad patriar-
 chas primæuos retulit, vt sunt illa *יומי* *diei*, & *לילה* *no-*
ctis Gen. I, 5. *מים* *cæli* v. 8. *ארץ* *terræ* & *ים* *marium*
 v. 10. *אדם* *hominum* c. V, 2. item *אשה* *mulieris*, quasi
viræ, cum subiuncta ratione etymologica, quod *אשה* *a vi-*
ro sumpta sit c. II, 23. Quæ sane, nisi ipsa originalia essent &
 primæua vocabula, Moses, qui historiam non ex alio aucto-
 re & ex alio idiomate in Hebræum vertebat, sed liberrimo
 stilo & impulsu Spiritus S. ipse scribebat, tanto notaturus
 studio non fuisset; cum nostra parum referret, scire, Deum
 cælum & terram, diem & noctem, terram & maria, & ho-
 minem denique, inditis nominibus distinxisse; magis vero
 e re nostra esset, ipsa illarum rerum cognoscere nomina pri-
 mæua, vt inde instrueremur tum ad admirandam sapienti-
 am Dei, ea imponentis nomina, quæ rerum naturæ essent
 consentanea, tum ad cognoscendum, quænam linguarum
 fuerit omnium prima, priscæ & antiquissimæ historiæ mo-
 mentum haud minimum. Clarius id vero indicant *propria*
 rum personarum tum locorum nomina, quæ in historia sa-
 cra, ante & post diluuium, ad Babylonicam vsque confu-
 sionem, cum rationibus ac declarationibus suis inde peti-
 tis, reperiuntur; vt sunt *חַוָּה* *Eua*, quasi *viuificatrix*, quo-
 niam illa fuit mater omnis *חַי* *viuentis* Gen. III, 20. *קַיִן* *Cai-*
nus, quasi *ἐπίκτητος* seu *adquisitus*, quod mater dixisset, *קָנִיתִי*
adquisui virum Dominum c. IV, 1. *שֵׁט* *Sethus*, quasi *posi-*
tus, quoniam *שָׂם* *posuit* mihi, inquiebat Eua, semen aliud

pellatiuis tum
 propriis a
 Deo & Patri-
 archis inditis.

tum reliquis
antiquissimis
quibusque.

loco Habel v. 25. נח *Noa*, quasi *Consolator* & qui animos ad-
quiescere faciet, quia hic (vt pater eius ominabatur) ינחמנו
consolabitur nos c. V, 29. פלג *Paleg*, quasi *diuisio*, quia tem-
pore eius נפלגה *diuisa est terra* c. X, 25. בבל *Babylon*,
quasi *confusio*, quia ibi בלל *confudit* D. minus labium totius
terræ c. XI, 9. Pari modo se habent reliqua ex nominibus
propriis, in historia sacra inde ab initio mundi vsque ad Ba-
bylonicam confusionem occurrentibus, vt etymologia illo-
rum, licet a Mose non adiecta sit, tamen ex nullo idiomate
facilius, quam Hebraico, aut sicubi hoc defecerit (quia totius
linguæ ambitum vnicus Codex sacer, mole sua modicus,
non comprehendit) saltem ex dialectis Hebraico adfinibus
indidemque deriuatis, Chaldaea, Syra, Arabica, & Æthiopi-
ca, peti queat: qualia sunt primo locorum, vt עדן *Eden*, i. e.
voluptas, c. II, 8. Regio נוד *Nod*, i. e. *exilii*, in quam conces-
sit Cain, ceu vagus ונר *exul* c. IV, 16. coll. v. 12 אררט
Ararat, i. e. *arcæ descensus* cap. VIII 4 deinde fluviorum, vt
פרת *Euphrates*, quasi *fructificans*, פישון *Pischo*, quasi *copio-*
sus, גיחון *Gibon*, quasi *cum impetu vadens*, חוּבַל pro חוקל
Arab. דגלה *Tigris*, quasi *attollens* aquas suas, c. II, ii. seqq.
rum personarum, vt הבל *Habel* *vanitas*, אנוש *Enos*, *homo*,
קניז *Kenan*, *possessorius*, מהללאל *Mabalalel*, *laus Dei*, cete-
ra: de quibus in vniuersum adiri potest diligentissimi & a-
cutissimi Hilleri Onomasticum sacrum, Tubingæ 1706 edi-
tum.

Occupatur
obiectio, quasi
propria illa
nomina Mo-
sis forte ex
primitiua in
Hebræam
tantum versa
fuerint: quod
diluitur.

§. XV. Nec valet contra hætenus dicta exceptio,
quasi propria illa nomina potuerint ex primitiuo idiomate
in Hebraicum transfusa esse, seruato tantum adpellatiuo il-
lorum significatu, in gratiam Hebræorum. Vt cum exem-
pli causa LXX. Interpretes proprium illud *Babel* Græce
verterunt Σύγχυσις *Confusio* Genes. XI, 9. hoc modo: Δια-
τῆτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτῆς Σύγχυσις: ὅτι ἐκεῖ συνέχεται κύριος
χείλη

χείλη πάσης τῆς γῆς. *Propterea vocatum est nomen eius*
CONFUSIO: quoniam ibi confudit Dominus labia omnis
terræ. Quod exemplum *Clericus Dissert.* de lingua Hebr.
Commentario eius in Genesin præmissa, adlegat quidem,
ad colorem isti exceptioni faciendum; sed ad obtinendum
id, quod quæritur, parum idonee. Nam vtut LXX. Inter-
pretes, quibus propositum erat Pentateuchum de verbo ad
verbum Græce vertere, primitium & proprium nomen
urbis *Babel* in Græcum illud & adpellatum σύγχυσις com-
mutauerint, quod desperauerint, lectores subiunctam a Mose
rationem percepturos esse, nisi vel nomen ipsum Græce
vertissent, vel, quod religioni ducebant sibi, paraphrastas
potius quam metaphrastas agerent: tamen hæc ratio in au-
thentico Moysi textu cessat, utpote non aliunde in Hebræ-
um idioma conuerso, sed liberrimo stilo historico Hebraico
scripto, quo potuisset Moses nomen urbis *Babel* (nisi id ori-
gine sua iam Hebraicum fuisset) ponere, cum interpreta-
tione eius Hebraica, atque sic demum, citra periculum ob-
scuritatis, subiicere nominis rationem ac declarationem.
Quemadmodum in N. Testam. nomina *Christus* & *Petrus*
uersa sunt quidem (quod utique concedimus) ex Hebræo-
Syris *Messias* & *Cephas*; sed præterea, quod nomina hæc
non tam strictè propria personarum sunt, quam epitheta &
cognomina Iesu nostri & Simonis, perinde ac Dominus Ia-
cobum & Ioannem *Boanerges*, i. e. *filios tonitru* cognomina-
uit, cuiusmodi cognomina nihil prohibet in aliam transfun-
di linguam (conf. e. g. *Artaxerxes* Μακρόχειρ, *Longimanus*,
mit der langen Hand &c.) certe tamen in N. Testam. sine
explicatione non sunt prætermissa, coll. Ioh. II, 42. Inueni-
mus τὸν Μεσσίαν, ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον ὁ Χριστός, & v. 43. τὸ
κληθήσῃ Κηφᾶς, ὃ ἐρμηνεύεται Πέτρος. Deinde, vt obiecto
exemplo, quod Hebraicæ veritatis prodigis tantopere ad
pala-

palatum est, adhuc paululum immoremur, quærimus ergo: Estne vrbs illa, quam Moses loco citato describit, vllibi, aut ab vlla natione, alio, quam hoc ipso nomine *Babelis*, quod Moses ei tribuit, vocitata? Atqui nullibi σύγχυσις, nullibi *Confusio*, aut alio quouis & cuiusuis linguæ vocabulo, quod confusionem adpellatiue valeat, sed apud veteres æque ac recentiores, apud ipsos Chaldæos & Syros *Babel*, & apud Græcos Latinosque *Babylon*, sicuti tota prouincia a metropoli *Babylonia*, est dicta. Ergo vel ex hoc ipso exemplo, (sicuti & ex pluribus idem demonstrari posset,) clarissime intelligitur, Mosen genuina & originalia personarum, gentium locorumque nomina propria nobis exhibere. Præterea, quod Celeb. *Læscherus* de causis linguæ Ebrææ p. 9. recte monet, verosimile non est, Scripturam sacram, quæ extranea nomina extraneo quoque effatur idiomate, vetustissimorum hominum locorumque adpellationes alia (si qua fuisset) quam ea, qua prisci illi atque primæui mortalium vfi sunt, lingua, tradituram fuisse. Atqui *Babylonica*, *Nebucadnetsar*, *Nebusaradan*, *Beltschatsar*, *Schadrach*, *Mesbach* & *Abednego*, aliaque huius generis, *Babylonico*; *Persica*, *Coreseb*, *Abaschueroseb*, *Dariauesch*, cetera, *Persico*; *Ægyptia* denique, *Pharao*, *Abrech*, *Tachpanches*, *Tsapphenatpaneach*, & similia, *Ægyptiaco* profert idiomate.

Occurritur
nouæ obie-
ctioni, quasi
propria illa
Mosis non
possint ex He-
braismo ana-
logice omnia
deriuari, v. g.
Cain & *Noa*.

§. XVI. Sed videmur hic nobis audire denuo cum *Clerico* in *Dissert. de Lingu. Hebr.* p. 3. obiiicientes: Esse in nominibus illis propriis, antea adlatis, quæ ne possint quidem ex Hebraicis radicibus analogice deriuari, quamuis cum eis conferantur a Mose; quod si vrgere vellent, quem admodum nos ex nominibus propriis, eorumque etymologiis a Mose datis, antiquitatem linguæ Hebraicæ adstru-
tum eamus, tum inde potius in contrariam sententiam se colle-

collecturos esse, nihil habuisse adfines cum lingua antediluvianorum hominum sermonem Hebræum. Etenim קין *Cain*, quod Moses confert cum קנה, indeque efformato קניתי *acquisivi*, analogice deducendum fuisse a קון *lamentari*: & נח *Noa*, conferri cum נחם *consolari*, quod pater, nomen hoc filio suo imponens, dixerit: *Hic (ינחמנו) consolabitur nos*; cum tamen id non a נחם *consolari*, sed a נח *quiescere*, deduci queat. Certe si felices aliquot etymologiae ostendant, linguam antediluvianam fuisse Hebraicam; alias parum commodas contrarium esse demonstraturas. At primo quidem optaremus vehementer, ut viri, quos propter eruditionem & merita in Rempubl. litterariam æstimamus, desinant ea priorum nominum exempla tam inuidiose obiectare, ut parum absit, quin Mosén ipsum, ab Hebraicis radicibus קנה & נחם ea deriuantem, erroris, ne quid grauius dicam, in faciem arguant: in cuius irreuerentiæ erga diuinum scriptorem nollemus vlllo modo venire in partem. Deinde oppido miramur, qui possit viris, præcepta logica tenentibus, in mentem venire, (si vel maxime potentialiter tantum & hypothetice loquantur,) se gemino illo exemplo effecturos esse, ut Hebraismus cum primæua lingua *nihil adfinitatis* habuisse intelligatur. Nam si & largiremur, duas illas Mosaicas etymologias cum analogia linguæ conciliabiles non esse, tamen inde nihil ultra sequeretur, quam hoc: Hebræam linguam in perpaucis (possumus enim contra hoc par exemplorum, quo veritati Hebraicæ velut insultatur, integram sistere priorum nominum cohortem, quæ a radicibus Hebraicis plane regulariter succreuerunt) non dicam, nihil prorsus cum lingua illa primæua habere adfinitatis; sed, tantummodo a prisca linguæ primæuæ forma longo temporum tractu aliquantisper deuiasse, ita ut pro primæuo קין posteriores Hebræi

קנָה, & נָחָה pro נֹחָה dixerint. Quid vero tum? Anne viri ernditi meminerunt ipsi, in Hebraismo, qualis a tempore Mosis ad Babylonicam vsque captiuitatem fuit, verba imperfecta suas sæpe mutare formas, & verba, quæ radicalibus conueniunt, sæpe significatu quoque conuenire? Immo vt geminis formis dicitur apud Hebræos בֹּזָה & בִּזָּה *contemnere*, הִמָּוֶה & הִמָּוֶה *exscindere*, הוֹם & הוֹם *strepere*, סָוָה & סָוָה *consumi*, cetera, & tamen disparitas hæc formarum in vocibus non facit illico linguas diuersas; quidni & קַיִן, a quo solo, perperam tamen, putant proprium קַיִן *Cain* efformari potuisse, eiusdem fuerit significationis cum קנָה, a quo id Moses deriuat? Pariter, sicut עָרָה & עָרָה ambo *nudum esse*, שָׁלוֹם vero & שָׁלוֹם *saluere* s. *saluum esse* significant, quidni potuerit Moses nomen *Noæ*, quod proxime quidem a נֹחָה *quiescere* est, illustrare ex cognato נָחָה *consolari*, vt quod alias quoque verbo נֹחָה coordinatur, v. g. Ezech. V, 13, inprimis cum nomen illud נָחָה, ex rad. נָחָה *quiescere*, *acquiescere* (animo quoque) deriuatum, per illud cognatum נָחָה, *solatium* ceu animi adquiescentiam designans, commodissime illustrari posset. Enim vero & hoc nimis præcipiti iudicio negatur, posse Nomen קַיִן *Cain* aliunde, quam a קַיִן, analogice efformari. Quidni enim, sicuti יַיִן *vinum* a יָבוֹהַ *violentum esse*, *vim facere*, עֵץ *volucris* ab עֵטָה *habitu vel plumis amictum esse*, cetera, sic & קַיִן *Cain* potuerit a קָנָה *adquisiuit* deriuari? Hanc autem analogiam sicuti Ven. Hillerus in suis Institutionibus linguæ sanctæ pag. 438 feliciter detexit, sic eius ignorantiam in declarando *Caini* nomine errores ac præiudicia peperisse mirum non est.

Etiamfi ex aliorum hypothesi vel Syriaca esset pri-

§. XVII. Interim quanquam ex dictis intelligatur, nos, sicubi olim de primigenia lingua sententiam Cl. Clerici adprobasse videmur, nunc, penitus expensa re, mentem mutauisse,

tauisse, atque illis utique calculum dare nostrum, qui Hebraismo, primævæ linguæ gloriam asserunt, præeunte nobis antiquitate, quæ teste Hieronymo Epist. 144. *Ebræam linguam, qua vetus Testamentum scriptum est, esse initium oris & communis eloqui, uniuersa credidit*; tamen, etiam si Georgio Amiræ aliisque Syris, suam pro primigenia venditantibus, aut Clerico, qui primigeniam per dialectos inde ortas, Hebræam, Syram, Chaldaicam, Arabicam, sparsam esse contendit, vel tantisper concedere vellemus, certe Hebraicæ linguæ coniunctim cum Orientalibus hisce, cum quibus longe maximam & euidentissimam habet conuenientiam, suum præ Græca pretium suusque maneret honos: quia sic saltem sec. hypothesein mediam & vltimam sequeretur, Græcam, in quantum cum Syra vel ceteris Orientalibus minus conuenit, quam hæc secum inuicem, in tantum quoque a primigenia longius abesse, ac adeo Hebrææ iuxta ac ceteris Orientalibus linguis palmam, ratione originis, cedere.

primigenia, vel Hebræa cum adfinibus Orientalibus filia primigeniæ, tamen suum eis pretium præ Græca futurum esset.

§. XVIII. Ut autem ad scopum accedamus, quo tota hæc tetendit demonstratio; cum ex dictis æquo & religioso non minus, quam attento lectori liqueat, Hebraicam linguam esse antiquissimam & primam omnium, qua igitur confidentia potuit Clar. *Hardtius* eam nobis cudere linguarum historiam, ut Hebræa cum adfinibus dialectis a Scythica nescio qua (Græcam ille innuit) penitus coorta sit? Vidimus, quam plana sit non solum & facilis, sed etiam diuina prorsus, quam in Pentateucho suo Hebraico ex dialecto Hebraica Moses dedit, priorum nominum explicatio. Quid ad hæc Vir Clarissimus? Vix dubium, quin pro hypothese sua in his quoque nominibus propriis merum sit Græcismum, seu Scythicismum suum, reperturus: quam vero feliciter, de eo ex speciminibus, quæ iam dedit ille, quæque nos postea proferemus, coniecturam facere licet. Nempe

Sicuti ex Hebraica lingua nomina propria primævæ planissime explicantur, sic ex Græca nomina nisi obtorto collo,

in exponendis ex Græco idiomate propriis hisce vix melius procedet, quam *I. Goropius Becanus*, qui linguam *Cimbri- cam*, siue *Belgicam*, pro antiquissima venditans, cum simili modo ex Belgica voces Hebræas deducere tentasset, nomen *Adam* explicauit *Haat-Dam*, i. e. aggerem odii, *Eua* *Ev- Bat*, i. e. vas sæculi, *Abel* *Haat-belg*, i. e. odium belli, *Kain* *Quat-Einde*, i. e. malum finem, *Metbusala* *Maact-Salig*, i. e. salua te, *Sem* *Semt*, i. e. Decet, *Cham* *Quat-amt*, i. e. malum magistratum, *Noach* *Noat-acht*, i. e. curantem neces- sitatem, *Nimrod* *Nimts-brod*, i. e. raptorem panis: cuius vero molimen tale esse iudicauit *Pfeifferus* in *Crit. Sacr.* p. 38. vt vel rediuuium *Catonem* ad cachinnum inuitaret. Excus- fatius quomodo est *Ioannis Bunonis* institutum, qui, vt pue- rorum in discenda vniuersali historia iuuaret memoriam, propria personarum nomina, licet extraneæ originis essent, tamen ex vernacula nostra adpellatiue explicauit; verbi gratia *Enos* eine Nuß, id est, vna nux, *Henoch* Hinhoch, sur- sum versus, *Mathusala* Mathhus, mensor domus, *Lamech* Lam ich, Claudus ego: quia non etymologias nominum docere, sed ludendo puerorum memoriæ historias impri- mere adlaborauit.

Si Hebræa
lingua primi-
genia fuit,
male igitur a
Græca dedu-
citur.

§. XIX. Enim vero cum ex doctrina *Mosis* ante Ba- bylonicam $\gamma\lambda\omega\tau/\sigma\acute{\upsilon}\gamma\chi\upsilon\sigma\iota\nu$ non nisi vna exstiterit dialectus, & vero hæc, ob rationes modo expositas, alia quam He- bræa non fuerit; igitur hoc tenentes, non possumus, quin *Hardtianam* istam hypothesin, quasi Hebræa a Græcis or- tum suum traxerint, pro pudenda $\upsilon\sigma\epsilon\gamma\acute{\omega}\sigma\epsilon\iota$ ac ordinis inuer- sione habeamus, asserentes contra, si qua sit Hebraicorum cum Græcis aliarumque gentium vocabulis conuenientia, Hebræam linguam matricem esse censendam, & Hebraica illa non a Græcis, sed potius Græca ab Hebraicis deducen- da. Quod vt rationabile, sic *Mosi* est consentaneum, ac
reus.

reuelatae religioni honorificum : vt adeo mirari animum subeat, cur Vir doctissimus contrariam opinetur sententiam, quæ nec probabilis est, nec religionem solum non iuuat, sed premit quoque. Quis ferret hominem, Latina, non dicam illustrantem, quod fieri forte in aliquibus potest, sed deriuantem ex modernis linguis, Italica, Gallica, & Hispanica, quæ & multo recentiores, & ex Latina velut matrice per confusionem coortæ sunt? Atqui vt Latina erga modernas hasce, sic Hebræa erga vniuersas, & erga Græcam nominatim, se habet, ita vt vniuersis antiquior, & si quam cum eis conuenientiam habet, hoc respectu pro origine illarum ac matre habenda sit. Exstant vtique, quod non diffitemur, in Græca pariter & aliis linguis, sat multa vocabula Hebraicis harmonica, quorum exempla, Hardtiani clariora, infra subiungemus: sed alio ea loco habere non possumus, quam primo, vt reliquias ac rudera linguæ primæ, quæ ex Babelica linguarum confusione supersint, vel secundo, vt aduentitia, hoc est, ab Orientalibus, per celebratissima illa Phœnicum commercia & colonias, ad Græcos aliasque gentes propagata. Ac prius quidem hætenus a nobis est demonstratum: sequitur ergo, vt posterius pariter euincamus. Hoc autem si præstiterimus, adeo verendum non est, vt Græcæ linguæ Hebræa palmam antiquitatis concedat, vt potius vel hinc gloriam suam cum orientalibus dialectis, sibi cognatis, sit tuitura.

§. XX. Ait enim porro Cl. *Hardtius*, esse hoc fatum linguarum ordinarium, vt sensim pereant, ac nouæ in priorum locum succedant, *vbi frequentia sint commercia peregrina*. Hoc, quatenus in thesi subsistit Cl. Auctor, lubenter ei largimur. Quin, vt liberales nos experiatur, alias insuper, sed non minus certas, mutatae dialecti causas partim concedimus ei, partim de nouo adiicimus: primo quidem

Vt Latina erga modernas, Italica, Gallica, Hispanica, sic se Hebræa erga Græcam & vniuersas ratione ætatis & harmonicarum vocum habet.

Græca Hebræis & Orientalibus harmonica, sunt vel rudera primæ, vel ex Oriente ad Græcos per Phœnices delata.

Antiquitas Orientalium linguarum præ Græca, adstruitur ex commerciis Phœnicum:

quæ descri-
buntur ex
scriptoribus
tum sacris,
tum profanis.

extraneorum dominia & principatum, deinde vero aduena-
rum ἐπιμίσχων, crebrasque peregrinorum colonias in gentem,
seu regionem aliquam, deductas, tum acceptam ab aliis gen-
tibus culturam litterarum & artium, ac denique inuecta sacra
peregrina. At vero quidquid horum sit, id in hypothesi &
adplicatione ad rem præsentem, non Hardtianam, sed no-
stram iuuat sententiam; nec Græcæ contra Hebraicam & O-
rientales, sed harum potius contra linguam Græcam, antiqui-
tatem adstruit. Etenim, quod ad *commercium* attinet, res in
confesso est, priscis sæculis ea non alibi floruisse magis, quam
apud Phœnices, & in his maxime apud Sidonios Tyriosque:
vt qui & nauigandi peritia reliquas gentes longo intervallo
superarunt, & quidquid ad nauigationem & mercaturam ex-
ercendam requiritur, abunde possederunt, mare apertum,
portus commodos, multam ex Libano materiam fabricandis
nauibus, artifices in omni genere exercitatos, situm commo-
dissimum & velut in centro orbis terrarum, vnde in Asiam,
Africam, Europam, & inferre possent, indeque referre mer-
ces. Qua de re sicuti nemo, nisi veteris historiæ ignarus,
dubitare potest, sic in sacro Codice post Iesaiam cap. XXIII.
Ezechiel cap. XXVII. admodum copiose agit, graphice de-
scribens amplissima Tyriorum cum insulis maris mediterra-
nei, cum Ægypto item & Peloponneso, cum Persis, Lydis,
Afris, Tartessisque Hispaniæ, cum Græcis, Citiis, Tibarenis,
Moschis, Trogmis, cum Dadenensibus, Syris, Iudæis ac Israe-
litis, cum Arabibus denique, ac Mesopotamiis Assyriisque,
commercium. Vnde *Bochartus*, quo vix alius quisquam de
Phœnicum rebus diligentius egit, in *Chanaan* lib. I. c. 2. ex
merito laudat *Lucianum*, in *Toxari* asserentem, nullos esse
δαυτέρας ἐμπόρας, diuiniore mercatores Phœnicibus, vt qui
non in Pontum solum aut Bosporum vsque nauigauerint, sed
quaqua versus Græcum Barbarumque mare percurrerint, &
omnia

omnia prope littora quotannis perscrutati, nonnisi extremo autumno in patriam reuerterint.

§. XXI. Supponimus autem heic, *Phœnices* hos, suis claros commerciis, eosdem cum *Canaanæis* fuisse, utpote quibus accensentur a Mose Gen. X, 15-19. & quorum mercatus adeo celebris, ut nomen illud *Canaan* & *Canaanæorum* ex proprio gentis adpellativum quoque sit factum, & mercatores quosque notauerit Hebræis, uti videre est ex Esa. 23, 8. Prou. 31, 24. Hos. 12, 8. & Iob. 40, 30. ubi, quod in authentico textu est, יַחֲצִיאוּ בֵּין כְּנַעֲנִים, *diuidunt eum inter Canaanæos seu mercatores*, Græca Versio de *Phœnicibus* explicauit, μεγιστεύονταυ αὐτῶν Φοινίκων ἔθνη. Supponimus item, horum siue Phœnicum siue Canaanæorum linguam Hebrææ valde adfinem eiusque dialectum exstitisse. Id enim a *Bocharto*, quem iam ante laudauimus, in *Canaan* lib. II. c. i. seqq. demonstratum est, & liquet inter alia, cum ex propriis Canaanæorum, quæ Hebraica fere fuerunt, etiam prius, quam Israelitæ ex Ægypto migrassent, tum ex eo, quod Es. XIX, 18. lingua Hebræa vocatur *lingua Canaan*. Vnde consequitur, ut, dum causam Phœnicicæ linguæ aduersus Græcam agimus, Hebræam simul ac ceteras Orientales dialectos, quæ cognitionis vinculo manifesto continentur, vindicare intelligamur. Quæritur ergo, utrum commercia illa Phœnicum, cum Græcis frequentata, horum, an illorum, au utriusque gentis sermonem mutauerit? Equidem etsi Phœnicia lingua ex commerciis illis adeo notabilem esset passa mutationem, ut tota in Græcam fere transisset, prout quidem Cl. *Hardtio* Græcum est, quidquid vocabulorum lingua Hebræa continet; tamen illa mutatio non statim ad Hebræos, Syros, Arabes, Chaldæos, dialecto quidem adfines, sed regione & gente diuersos, vna transitura fuisset. Immo secuturum esset, ut Phœnices pari de causa ab aliis quoque, nec paucis popu-

Hi Phœnices
iisdem ac Ca-
naanæi sunt,

quorum lin-
gua Hebrææ
fuit maxime
adfinis:

mutationem
linguæ non
passi a Græcis,
sed hi ab illis.

Quod exem-
plo ex re aro-
mataria illu-
stratur.

populis, parilem dialecti mutationem pati debuissent; ut-
pote cum quibus illi non minus, quam cum Græcis, sua
reciprocarunt commercia: quod tamen Cl. *Hardtius*, qui in
Orientalibus linguis non nisi Græca sibi reperisse visus est,
vix concedet. Atqui Phœnices, Hebræis, Syris, Chaldæis,
Arabibus, ex confessione omnium in dialecto adfines, quia
in mercibus commutandis actiue potius, quam passiuæ, se
habuerunt, ac velut principes & magistri totius commercii,
ipsiusque maris & maritimarum regionum domini fuerunt,
gentilitiæ linguæ immutationem non a populis maritimis
passi esse, sed potius, sicuti illorum populorum in vniuer-
sum, ita Græcorum inprimis labra quadantenus formasse, &
sermonem illorum vocabulis ex Oriente adlatis locupletasse,
merito præsumuntur. Ut clarior res fiat, capiamus exem-
plum ex nominibus aromatum, in quibus adpellandis Orien-
ti fere cum Occidente, & cum Græcia inprimis Latioque,
conuenit: Hebr. קינמון, κιννάμωμον vel κιννάμωμον, *cinnamon*
vel *cinnamomum*; Arab. كينamon αμωμον *amomum*; Arab.
لادن لادن & λήδανον, *ladanum*; Arab. سكر, σάκχαρ vel
σακχάριον, *saccharum*; Hebr. מור, μύρρα vel σμύρνα, *myrrha*;
Hebr. לבונה, λίβανος vel λιβανωτός, *thus*; נרד נάρδος *nardus*;
Hebr. כפר, κύπερος *cyperus*; Hebr. חלון, Ἀλόη *aloe*; Hebr.
כרכורי, κρόκος *crocus*; Hebr. קציעה, κασία vel κασία, *ca-*
sia; Hebr. חלבנה, χαλβάνη *chalbanum* vel *galbanum*, cetera.
Potestne dubium cuiquam esse, quin Phœnices mercatores
cum ipsis mercibus hisce, in Orientali fere solo prouenien-
tibus, nomina simul illarum ex Oriente in Græciam intule-
rint? Sed hoc clarius liquebit, si quidem porro tum domi-
nium, tum colonias Phœnicum, ex veteri historia apud ani-
mum nostrum, ut decet, reputauerimus.

Idem proba-
tur ex Phœni-
cum dominio

§. XXII. Dominii Phœnicum in maritimis regionibus
testem habemus *Curtium Rufum*, qui lib. IV. c. 4. *Tyrus*, in-
quit,

quit, diu mare, non vicinum modo, sed quodcunque classes eius adierunt, ditionis suæ fecit. Confirmat id vero coloniae Tyri (vt idem auctor ibidem loquitur) pene toto orbe diffusæ, Carthago in Africa, in Bæotia Thebæ, Gades ad Oceanum. Quæ cum ita sint, putabimusne, Tyrios ceterosque Phœnices, cum tam potentes in Africa & Europa colonias condiderint, nihil omnino patriæ dialecti eo detulisse, aut conseruas-
se? Immo vero de Carthaginensibus notorie res aliter sese habuit, vtpote quorum lingua, ipso Prisciano lib. V. obseruante, *Chaldææ vel Hebrææ similis est, & Syræ*. Vt autem & coloniis porro liqueat, quam late se Phœnices diffuderint olim, non quidem vniuersas, sed eas duntaxat illorum colonias, quas vel in Græciam ipsam, vel græcissantes regiones deduxerunt, attingemus, vtpote qui in præsentī hoc maxime spectamus, quomodo se Græci ad Orientales, tum gentis cum dialecti ratione, habeant: plura vero de hoc argumento legere cupientes, ad *Bochartum* in *Chanaan* lib. I. cap. 2. & seqq. amandamus. Phœnicum vrbes in *Cypro*, præter alias, *Carpasiam*, *Ceryniam* & *Lepetbin* fuisse, Vir modo laudatus loc. cit. cap. 3. *Scylacis* testimonio firmat. Sed & *Ciliciæ* partem aliquam tenuisse Phœnices, idem c. 5. persuadet sibi, quod Mythologi tanto consensu *Cilicem*, *Cilicum* patrem, faciant *Cadmi* fratrem; & quod *Apollodorus* lib. III. Bibliothecæ, *Sandocum* *Cinyræ* patrem narret, e Syria profectum in *Ciliciam*, *Celenderim* urbem condidisse. *Pisidas* vero, olim *Solymos* adpellatos, sermo illorum palam arguit. Sic enim *Chærilus* apud *Iosephum* lib. I. contra *Apion*.

Τῷ δ' ὀπίθεν δειβαινε γένος θαυμαστὸν ἰδέσθαι,
Γλῶσσαν μὲν Φοίνισσαν ἀπὸ σομάτων ἀφίεντες,
Ὡκεε δ' ἐν Σολύμοις ὄρεσι, πλατέῃ ἐνὶ λίμνῃ.
Pone sequebatur genus admirabile visu,
Barbara Phœnicum quod ab ore vocabula mittens,

Montibus in Solymis lacui loca iuncta tenebat.

Et in *Q. Smyrnaeo* lib. 3. vers. 233. loca Massicyto monti vicina, propter Solymos ibi degentes, Φολυκον ἔδος *Phœnicium* solum adpellantur. Porro *Cariam* Phœnicem vocari a Corinno & Bacchylide, legitur apud *Athenæum* lib. 4. c. 23. *Rhodum* vero, eiectis indigenis populis, occupatam Phœnices tenuisse, *Conon* apud *Photium* Auth. 186. & *Ergeas* Rhodius apud *Athenæum* lib. 8. confirmant. *Bithyniam* item a *Phœnice*, Cadmi fratre, deductis colonis, conditam esse, auctor est *Eusebius* Chron. lib. 1. p. 28. Et in *Eubæa* insula Arabes quoque, cum Cadmo translatos, antiquitus habitasse, testatur *Strabo* lib. X. p. 447. In Cycladibus *Oliarus* Sidoniorum colonia est, asserente hoc *Heraclide Pontico* apud *Stephanum* de urbibus; *Ios* vero antea *Phœnice* adpellata, itemque *Byblus*, quod primi eius incolæ Byblii Phœnices fuissent, ut idem habet *Stephanus*: & de insulis circa Græciam expresse *Thucydides* lib. I. εἰς τοὺς δὴ (Cares atque Phœnices innuit) τὰς πλείους τῶν νήσων ὥκησαν. Hi insularum plerasque incolebant. Insulam *Ion*, claram natalibus matris & sepulcro Homeri, olim quoque *Phœnicen* adpellatam, *Plinius* lib. IV. c. 12. & *Stephanus* de urbibus, tradunt; quorum huic *Melos* insula etiam *Byblus* vocata est a Bybliis Phœnicibus, & *Itanus*, vrbs in Creta, ab Ithano Phœnice. In Creticam insulam *Theram* Membliarus, qui sub cognato Cadmo stipendia meruit, Phœnicum coloniam deduxit, teste *Herodoto* lib. 4. cap. 147. *Thurium*, Bœotiæ montem, nonnulli apud *Plutarchum* in vita Syllæ dictum aiunt a boue illa, quam Cadmo ducem dederit Pythius. Ὡς γὰρ (Phœnic. פִּנִּי, Hebr. פִּנִּי) οἱ Φολυκες τὴν βῆν καλεῖσι. De Thebis, Bœotiæ vrbe clarissima, sub initium huius paragraphi iam diximus. Sed & Athenis *Gephyraei*, qui vocabantur, Atticæ populus non incelebris, teste *Herodoto* lib. 5. cap. 57. *Phœnices* erant ex iis, qui cum Cadmo in terram, quæ nunc

Bœotia

*Bæotia vocatur, deueniunt, atque illam incoluere. Vnde & apud Hesychium, Φοίνικες, γένος τι Ἀθήνησιν, Phænices, familia quædam Athenis. Cytheram, Laconici sinus insulam, di-
ctam vult Stephanus ἀπὸ Κυθήρας τῆς Φοίνικος, a Cythero Phæni-
ce: & a Phœnicum appulsu portus Phœnicus (Φοινικῆς) est vo-
catus. De Taphiis, qui Cephalleniam insulam olim tenuere,
ita Veteres in Etymologico & Phauorino: αὐτοὶ δὲ τὸ ἀνέκα-
θεν Φοίνικες τῶν μετὰ Κάδμω σαλόντων, ex illis Phœnicibus ori-
undi sunt, qui cum Cadmo missi fuere. In Siciliam quoque
colonias a Phœnicibus missas esse, Diodorus lib. 5. p. 216. pro-
didit; Carthaginenses saltem, a Tyriis ortos, Siciliae littora
ante Græcos omnia tenuisse, Thucydides lib. VI. docet.*

§. XXIII. Ac tantum quidem de Phœnicum coloniis in Græciæ oris. Sequitur, vt de litteris, artibus, disciplinis, a sacris Deorum, per eosdem Phœnices ad Græcos propa-
gatis, aliqua adiiciamus: vt hinc pariter intelligatur, quid-
quid in Græcorum sermone est, quod cum Orientalibus lin-
guis conuenit, id non a Græcis ad Orientales, sed ab Orien-
talibus ad Græcos, siue per modum reliquiarum ex lingua
primæua, siue per Phœnices deuenisse, ac adeo gloriam ori-
ginis vocabulorum non Græcæ contra Orientales linguas, sed
his contra Græcam competere. Litteras a Cadmo & Phœ-
nicibus, qui cum eo venerunt, se accepisse, ipsi Græci agno-
scunt. Herodotus lib. V. c. 58. *Phænices hi, inquit, qui cum
Cadmo venerunt, ex quibus Gephyraei fuere, hanc regionem in-
colentes, ἐσήγαγον διδασκαλίαν εἰς τὰς Ἑλλήνας, καὶ δὴ καὶ γραμμα-
τα, ἐκ ἰόντων περὶ Ἑλλήσι, ὥς ἐμοὶ δοκέει, cum alias doctrinas in
Græciam introduxere, tum etiam litteras, quæ apud Græcos,
vt mihi videtur, antea non fuerant. Et Zenodorus de Ze-
none, in Epigrammate apud Laertium:*

Item ex litte-
rarum origi-
ne, quam
Græci Phœ-
nicibus de-
bent.

Εἰ δὲ πάτρα Φοίνισσα, τίς ἂν Φθόνος: ἦν καὶ ὁ Κάδμος
Κεῖνος, αἰφ' ἧ γραπτὰν Ἑλλὰς ἔχει σελίδα.

*Si patria es Phœnix, quid tum? Fuit hæc quoque Cadmo
Patria, qui Græcis prima elementa dedit.*

Pariter Diodorus lib. V. Syri quidem litteras inuenerunt: ab
iis vero edocti Phœnices Græcis tradiderunt, hi nimirum, qui
cum Cadmo in Europam nauigauerunt. Confirmant id au-
tem cum nomina, tum ordo litterarum. Nam primo qui-
dem nomina, saltem pleraque, sunt Phœnicia, aut Hebræa
etiam, non Græcis, sed Orientalibus significatiua; vt sunt
Alpha, Beta, Delta, cetera, ex Hebræis *Aleph, Beth, Daletb*,
& quæ sequuntur, expressa, addita solum terminatione Sy-
rorum emphatica. Deinde vero ordinem Phœnicum Græci
in litteris seruant, quem vetustissimum esse Bochartus in Cha-
naan lib. I. cap. 20. ex Dauidis & Ieremiæ versibus acrostichis
probat, commonstrans simul, quomodo Hebræis & Græcis
litteris ratione ordinis Alphabetici conueniat. Addimus &
numericum valorem, quem Græci litteris suis eodem tribu-
erunt ordine, quo Orientalium, & Hebræorum inprimis,
dispositæ sunt litteræ. Quis igitur dubitauerit, Græcos a
Phœnicibus, quibus scribendi & legendi magistris vsi sunt,
& a quibus ipsa litterarum nomina acceperunt, adpellatiuas
quoque voces in linguam suam consciuisse? Atqui recte
Claud. Salmasius de Hellenistica p. 402. *Præter nomina lit-
terarum & formas, inquit, Cadmæi Phœnices etiam multas
voces Græcis dederunt, & loquendi genera.*

Ex artibus &
disciplinis,

§. XXIV. De artibus ac disciplinis, quarum cultores
doctoresque exstiterunt Phœnices, sufficere nobis possunt
testimonia irrefragabilia duorum grauissimorum auctorum,
Strabonis & Plinii, quorum ille lib. 16. *Sidonii*, inquit, cum
multarum tum optimarum artium magistri perhibentur, ad
hæc *Astronomiæ & Arithmeticiæ periti, ἀπὸ τῆς λογιστικῆς ἀε-
ξάμενοι καὶ τῆς νυκτεπλοίας, ab arte calculatoria & nocturna
nauigatione factæ initio.* Hic vero lib. 5. c. 12. *Ipsa gens Phæ-
nicum*

nicum in gloria magna litterarum inuentionis & siderum naturaliumque ac bellicarum artium. Quibus adiicimus, quod de *Pherocyde Syrio* scriptores Græci memorauerunt, eum compilatis Phœnicum scriniis in magnum euasisse virum. *Hesychius Milesius* in libro de iis, qui eruditionis fama claruerunt: *Pherocydem Syrum* (est autem *Syra* una e *Cycladibus* insulis) aiunt, nullo magistro usum suo Marte profecisse, καὶ ἠσάμενον τὰ Φοινίκων ἀπόκευθα βιβλία, postquam reconditos Phœnicum libros comparasset. Musicam Græcos Phœnicibus ac Syris debere, plerorumque instrumentorum musicorum nomina docent, qualia sunt, τύμπανον, κιθάρα, κιννύρα, σύριγξ, σαμβύκη, νάβλα, utpote ab Hebræis partim, partim & Syris, חת, סרת, כנור, משרוקית, סבכא, נבל deriuata. Quod ex Græcis ipsis *Strabo* lib. X. p. 471. agnoscit, ἡ μουσική πᾶσα Θρακία καὶ Ἀσιᾶτις γενόμενα, Musica omnis Thracia & Asiatica censetur, utpote ab his gentibus ad Græcos delata. Et paulo post: Καὶ τῶν ὀργάνων ἕνα βαρβάρως ὠνόμασαν νάβλα καὶ σαμβύκη, κ.τ.λ. Instrumentis quoque nonnullis nomina sunt barbara, nablum, sambuca, cetera. Plura huc pertinentia vide in Præsidis Adnotationibus vberioribus ad Dan. III, 5. Denique in religione & sacris Deorum, Græcos Phœnicum institutione usos esse, *Bochartus* in suo Chanaan non vno loco demonstrauit. Nam lib. I. cap. 12. mysteria *Cabirorum* Deorum Samothraciæ, olim celeberrima, Phœnicia fuisse; & c. 18. Phœnices Bacchi cultum, cum toto eius choragio, ex Oriente in Græciam inuexisse, indeque esse, cur Græci tot barbaras voces in Bacchi sacris vsurpauerint, pluribus demonstrat; subiungens c. 22. cultum Veneris, quæ Astarte vocabatur, indidem ad Græcos dimanasse. Quæ quia citatis locis relegi possunt, igitur lectores nostros compendii gratia eo remittimus.

Vnde e. g. Nomina musica Græcorum orientalis originis sunt;

& denique ex ipsis sacris, ex Oriente per Phœnices ad Græcos delatis.

§. XXV. Hæc vero omnia cum ita se habeant, uti ha-

Argumentorum, quæ

Græcam Ori-
entalibus lin-
guis obnox-
iam faciunt,
ἀναυσιφα-
λαίωσις.

Accedunt do-
mestica Græ-
corum testi-
monia & con-
fessiones.

Et enus dictum est, ac primo quidem Hebræa lingua sit omni-
um antiquissima & matrix, deinde vero Phœnices, quorum
dialectus Hebrææ Syræque & Arabicæ adfinis erat, sicuti
totum fere orbem, ita Græciam inprimis nauigationibus &
commerciis suis frequentauerint, maris maritimarumque re-
gionum fuerint domini, numerosas in Græciam ac finitimos
populos colonias duxerint, legere & scribere docuerint Gra-
ios, artibus denique ac disciplinis, & sacris instruxerint ipsos:
hinc facile est ad intelligendum, non Orientalium labra a
Græcis, sed Græcorum ab Orientalibus formata, ac adeo ori-
ginem vocabulorum illorum, quæ Græci cum Orientalibus
σύμφωνά habent, regulariter, & nisi rationes, postmodum
(§. 26.) a nobis exponendæ, obstant, non penes Græcos, sed
Orientales quærendam esse, tantum abest, ut quidquid est
Hebraicorum, Syriacorum, Chaldaicorum Arabicorumque
textuum, nil nisi Græcismus sit, quod Cl. *Hardtius* persua-
dere nobis conatus est. Et ex Græcis ipsis, licet vix vlla
gens vanæ gloriæ magis, quam illi, mancipata sit, aliqui ta-
men Barbaris populis magnam linguæ suæ partem se debere
profitentur. Laudat hoc nomine *Platonem* (at quanta in-
ter Græcos existimatione virum!) *Eusebius Pamphili* Præ-
parat. Euang. lib. XI. cap 6. quod in *Cratylo* suo εἰς Ἑλλήνας
παρὰ Βαρβάρων ἦκειν τὰ πολλὰ τῶν ὀνομάτων διαρρέειν ὁμολογεῖ,
vim nominum maximam a Barbaris ad Græcos profectam esse,
ingenue confiteatur, idque his verbis, quæ exstant in *Cratylo*
pag. 260. B. Edit. Græco Latin. Ficini: Ἐννοῶ ὅτι πολλὰ οἱ
Ἕλληνες ὀνόματα, ἄλλως τε καὶ οἱ ὑπὸ τοῖς Βαρβάροις οἰκῶντες,
παρὰ τῶν Βαρβάρων εἰλήφασιν. Τί ἔν δὴ; Ἐἰ τις ζητοῖν, ταῦτα
κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν φωνὴν ὡς εἰκότως κεῖται, ἀλλὰ μὴ κατ' ἐκεί-
νην, ἐξ ἧς τὸ ὄνομα τυγχάνει ὄν, οἶδα ὅτι ἀποροῖν ἂν. Εἰκότως.
*Equidem sic existimo, Græcos, eosque præsertim, qui sub Bar-
barorum potestate vixerunt, pleraque nomina a Barbaris ac-
cepisse.*

cepisse. Quid tum postea? Nimirum, si quis, quam illa recte apteque conueniant, ex Græcæ linguæ, non ex eius, unde natum quodque fuerit, proprietate quæret, eum utique hæsurum intelligis. Et merito quidem. Strabonem, musicorum instrumentorum nomina a Barbaris esse confitentem, paulo ante §. 24. iam collaudauimus. Vnde sequitur tandem, quæ Cl. Hardtius in thesi satis bene differit de prioribus linguis sensim pereuntibus, ac succedentibus nouis, vbi frequentia sint peregrina commercia, aut vbi noui coloni ex aliis terris veteres submoueant, aut denique vbi victoria hostis externi tremulum populum cogat victoris vti lingua; ea in hypothesis potius Græcam Hebrææ & Orientalibus linguis obnoxiam facere, quam has subordinare Græcæ.

§. XXIV. Interim ne cui forte videamur ea, quæ in Orientalibus linguis manifeste Græca sunt, & primo statim adspectu ceu talia in sensus incurrunt, temere negare; igitur iam superiore paragrapho studiose restrictionem adhibentes, monuimus, originem vocabulorum illorum, quæ Græcis & Orientalibus communia sint, *regulariter, & nisi obstant certæ rationes*, non penes Græcos, sed Orientales quærendam esse: qua super re iuuabit nunc porro mentem declarare nostram. Dicimus igitur, in præsentī disceptatione distinguī oportere cum Orientales linguas ipsas, tum tempora illarum. Ac de *Hebraica* quidem lingua, qua Codex sacer maximam partem scriptus est, asserere haud dubitamus, eam nihil quidquam contagii a Græcismo passam esse, ac adeo, si quid consonantium in Græcismo vocabulorum sit, debere id spectari vel tanquam *ἑβραϊκῆς* linguæ primæuæ, vel tanquam a Phœnicibus demum ad Græcos translata. Et hoc tam confidenter asserimus, vt nullam omnino vocem origine Græcam a scriptoribus sacris Hebræis vsurpatam esse admittamus. Si quis vero obiecerit nomen *דַּרְכָּמָה* *Drachma*, Esr. 2, 69. & Neh.

Hebraismus
immunis est
a vocabulis
Græcis.

Neh. 7, 70. 71. 72. occurrens, quod certe, si alia vlla, Græcam originem prodat, ipsumque δραχμή, Hebraica vestitum terminatione, referat; respondemus & hoc saluum esse, nec nostræ contrariari assertioni. Nam primo Cl. Io. Clericus in Adnotationibus suis ad Matth. 17, 24. cum dixisset, fieri potuisse, vt commercia Græcorum Asiæ minoris cum Assyriis & Babylonis, vocem δράγμα vel δραχμή ad eos tulerint; prudenter subiicit: *Nisi quis malit, Græcos Orientalibus populis eam debuisse, quamvis eius origo in lingua Græca quaeratur a Grammaticis.* Deinde, quanquam ille vocis originem orientalem haud commonstrauerit, tamen, sicuti Græci suum δραχμή a δρᾶσθαι vel δρᾶττειν *prehendere* deriuant, quod tantum nummularum contineat, quantum manu in pugnam contracta *capi* potest, sic tam Verbum illud Græcum, quam eius deriuata, δρᾶξ *pugillus*, δράγμα *manipulus*, δραχμή, *drachma*, perinde ac דַּרְכָּהוּ, sunt ab Orientali themate דָּרַךְ, quod apud Arabes est *comprehendere*: adeo vt δρᾶσθαι ob euphoniā contracte dicatur pro δράγθω, δράκθω vel δράχθω, quod & deriuata arguunt Nomina; & proin דַּרְכָּהוּ & δραχμή origine sua æque sint Orientalia, ac hæc & plura forte nummorum genera, σίκλος *siclus* a שֶׁקֶל, μνᾶ *mina* a מִנָּה; forte & κέρμα a קֶרַח *obolus*.

Idem dicendum de Chaldaismo Biblico, eoque authentico.

§. XXVII. Quod de Hebraismo diximus, idem & de Chaldaismo sentimus, non omni tamen, sed illo duntaxat, quo Danielis & Esræ Capita nonnulla consignata sunt, hoc est, de Chaldaismo antiquo, qualis ante Alexandrum & successores eius Græcos Syriæ Reges fuit. Hic enim purus & a vocabulis origine Græcis intaminatus esse deprehenditur: & si qua in eo occurrunt, Græcam (vt videntur) familiam redolentia, tamen re penitus expensa, non Græcis, sed Orientalibus originem debere suam intelliguntur; qualia sunt illa musicorum instrumentorum Dan. III, 5. 7. 10. 15. ac paucula hæcce,

nec tamen in-
de siue hic,
siue ille, totus
Græcus est.

nationis in Syria & Iudæa, Latinas quoque voces sibi intextas habuit, verbi gratia, אַסַּר *assar*, דִּנָּר *denarius*, פְּרִטֹרִיוֹן *prætorium*, קַפְסָא *capsa*, פֶּסְקִיטָא *fasciæ*, סוּדָרָא *sudarium*, קַנְטֻרִיּוֹנָא *Centurio*, פֶּרְגֵּלָא *flagellum*, cetera. Quin hoc modo ipse sermo Græcus, quo Noui Testamenti Codex conscriptus est, non Græcus amplius, sed Latinus foret, ob infinitas voces Romanas non paucas, quarum integrum catalogum *Pasor Lexico* suo in N. Testam. adiecit, ut ἀνείριον, Κεντυρίων, κῆνσος, κατωδία, λεγεών, λέντιον, μάκελλον, & reliqua. Recteque *Salmasius*, antea citatus, p. 121. *Ex quo Græcismus*, inquit, *in Syria per Macedones propagatus est*, — — *Syriacum sermonem tot vocibus Græcis adulteratum, in aliam dialectum transisse, & nomen aliud proinde adoptasse, nemo diceret.* Et p. 124. *Græca, Latino sermoni inserta, non Græcum eum reddiderunt, nec Latina Græco, Græcum.* Syriaca non euasit Græca ex Græcarum vocum coltunie. Tum vero obseruare licet, vocum illarum Græcarum, quas posterioris æui Chaldæi & Syri linguæ suæ inseruerunt, non paucas vicissim in Oriente suas reperire origines. Sic illud Chaldæo-Græcum אַגְוִיָּן *agwion*, cum themate suo אַגְוָא, est a אַגְוָא *duxit & incessit*; אַגְוִיָּן *agwion*, cum primitiuo אַגְוָא *ager*, ab illo themate obsoleto, a quo Hebræi אֹכֵל *agricolam* nominauerunt; אַגְוִיָּן *agwion*, cum אַגְוָא *emere & agros pretium*, ab אַגְוָא *opes, pretium*, & hoc ab אַגְוָא vel אַגְוָא *fuit*; אַגְוִיָּן *agwion*, cum suo primitiuo אַגְוָא *esse*, ab אַגְוָא *idem*; pariter Syro-Græcum אַגְוִיָּן *agwion*, cum themate אַגְוָא *frango*, ab אַגְוָא *idem*; אַגְוִיָּן *agwion*, cum אַגְוָא *percutio*, a אַגְוָא *idem*; אַגְוִיָּן *agwion*, a אַגְוָא *cista*, & hoc porro ab obsoleto אַגְוָא i. q. אַגְוָא *texit*, cetera. Sic igitur *redit ad Dominum quod fuit ante suum*, & adpareret, Græcos, licet cum Chaldæis & Syris partem aliquam vocabulorum suorum sub regno Macedonum communicauerint, tamen ne sic quidem desinere in Orientalium, ac Hebræorum imprimis, are

Et tamen Græca hæc, Chaldaismo & Syriasmis admixta, nonnullæ origines suas vicissim in Oriente inueniunt.

ære esse, nec tam dedisse propria, quam, quæ mutuo ab Orientalibus acceperant, Græco induta habitu reddidisse.

§. XXVIII. Quod ad *Arabicam* linguam attinet, ea in *Corano*, quo antiquiorem librum Arabicum nullum habemus, pura est, & a Græcarum dictionum contagio immunis, natiua & genuina: nullas certe in *Corano*, quem tamen non indiligenter legimus, a nobis obseruatas esse meminimus. Recentior vero Arabismus Græca nonnulla demum admiscuit, nec tamen alia fere, quam technica disciplinarum & artium. Cuius rei causa fuit non Scytharum, nescio quæ, inuasio & imperium, neque Græcorum dominium, a quorum tum hoc vel illo intacta mansit Arabia; sed philosophiæ & bonarum litterarum cultura. Huic enim cum se dedissent Arabes, eo inprimis tempore, quo regnum tenuit Almamon, altero post Muhammedis fugam sæculo, libros Græcorum medicos & philosophicos in suam conuerterunt linguam: unde terminos, quoad hos vernacula non habebat, ex Græco retinuerunt, adeo ut reperire apud illos liceat *ἄλυσον*, *ἀλυσον*, *πύγανον*, *πύγανον*, *πύγανον*, & similia. Enim vero hæc paucula, in quibus græcissant Arabes, si cum natiua illorum lingua comparentur, perinde se habebunt ac paucæ guttulæ in magnam effusæ amphoram, aqua repletam: tantumque abest, ut Arabica a Græcis sint deriuanda, ut potius ex Græcis non pauca apud Arabes sua reperiant etyma, id quod pluribus demonstrare possemus, si quidem in hunc excurrere campum liberet.

Arabica lingua pariter a Græcis dictionibus immunis, exceptis pauculis.

§. XXIX. Ceterum placet hic tantum adicere iudicium B. Hinckelmanni in Præfat. ad *Coranum*: *Id mihi, inquit, clarissimum videtur, viam, qua ad vera & prima Germanicæ & Latinæ (addo & Græcæ) linguae rudera peruenias, ORIEN-TEM spectare: ceteris, qui in omnia alia abeunt, institutum suum fraudi fore, in auiâ abripi, & cerebri sui spectra pro ve-*

B. Hinckelmanni iudicium, de primis Græcæ linguae rudibus in Oriente quaerendis.

Item *Lamberti Bos*, reprehendentis etymologos Græcos, vocabula Orientalis originis ex Græcismo derivantes.

Ad conferendam primigeniam linguam defectum librorum compensavit patriarcharum longævitæ.

ris originibus nobis obtrudere, in quo genere haud scio, an Græcorum Grammatici principatum teneant. Quid putamus dicturum fuisse B. Virum, si contigisset ei Cl. *Hardtii* videre etymologias, non Græca, ab Orientalibus transsumpta, sed ipsa Orientalia ex Græcis, idque promiscue & citra delectum, derivantis? Nam ille, dum Græcorum carpebat Grammaticos, hoc solum nomine id faciebat, quod Græca, ex Oriente aduecta, vocabula ex linguæ Græcæ, non vero ex eius, unde natum quodque esset, proprietate explicarent, immemores Platonici illius moniti, quod supra §. 25. laudavimus. Quemadmodum & Cl. *Lambert. Bos* Dissert. de Etymologia Græca, Exercitationibus suis subiuncta, eos reprehendit etymologos Græcos, qui vocabula manifesto Hebraicæ aut Orientalis originis, v. g. *παράδεισος, πύργος, σίκερα, ἀγγέλων*, cetera, ex Græcismo derivant. Cl. *Hardtium* vero, ad Græcam linguam quasi matricem Orientalia omnia referentem, limites adhuc magis excedere, in aprico est. Sed iuvabit, reliquam quoque partem historiæ illius etymologicæ, quam nobis dedit, expendere.

§. XXX. Ait igitur: *Nullam in orbe linguam diuturnam, sed mutationibus ipsique interitui obnoxiam esse, paucis vix sæculis parem. Solos libros esse fides conservatores oris primævi & auiti.* Hoc si eo dicit animo, ut primigeniæ linguæ dignitatem Hebraismo abiudicet, hac rationis specie, quod primigenia non videatur a reliquarum linguarum faris exempta fuisse, ita ut sine libris ad Moysen vix ætatem tulisset; reponimus, vicem librorum apud antediluvianos abunde, & plusquam abunde, expleffe patriarcharum vitam longævam, remittimusque ad ea, quæ iam supra p. 7. hanc in rem diximus. Quid enim? putabimusne, Adamum, cuius mors a Noachi natiuitate tantum 126. annorum intervallo abfuit, Methusalam item, qui ad ipsum annum diluvii vitam produxit, ceterosque patriarchas, qui vivendo integra millennia pro-

pemo-

pemodum exegerunt, vel dedidicisse tandem linguam suam, vel adeo notabiliter immutasse, ut eadem esse desuisset? Atqui si libri conseruant linguam, certe primigenia, quam patriarcharum, per plura viuentium sæcula, & millennia fere adæquantium, pectora velut viui exhibebant libri, non dicam, sine miraculo, sed facillime ac sine negotio conseruari potuit. Quin si soli libri sunt fidi conseruatores oris primæui, ergo bene se quidem res habebit de lingua Hebræa, ita ut sit omnium antiquissima, utpote seruata in Pentateucho Moſis, scriptoris, quo antiquior nobis non ſuppetit alius ullus: quid vero de Scythica lingua fiet, quæ quod Græca fuerit, facilius dicitur quam probatur, quæque ſi diuerſa fuerit a Græca, (ut certe fuit,) ſcriptores ante Chriſtum natum nullos habuit, ſin eadem cum Græca, ſaltem Moſe longe inferiores? Immo vero de veterum Scytharum lingua, qualis aut quæ fuerit, haud ſcimus magis, quam de Tuſcorum veterum & Sabinorum, aut de Phrygum & Lydorum antiquis dialectis, quæ ignorantiae tenebris iam ductum ſepultæ ſunt. Nam ſi ſolis monumentis conſtat, quæ tempore Abrahami, Moſis & Prophetarum floruerit dialectus, ergo Scythica quæ fuerit, quomodo nobis explicabit Clar. Hardtius, cum nulla ei ſuppetant monumenta, quæ ætatem, non dicam diluuii, nec Abrahami, ſed Moſis adæquent? Atqui antecedens ipſe aſſerit, (quanquam & hoc aſſertum eius ſatis reue atque ſubleſtum eſt, Hebraicam linguam, quam mundi primordiis exæquare debuiſſet, vix ultra Abrahami ætatem admittens) ergo de conſequenti ipſe pariter diſpiciat: ſimul vero enunciat, recentem hanc ſive Græcam ſive aliam quamuis linguam, quam ille pro Scythica venditat, iam Abrahami & ipſius diluuii tempore eandem exſtitiſſe; in primis cum ipſe dixerit: nullam eſſe in orbe linguam diuturnam, ſed continuis mutationibus ipſique interitui obnoxiam, paucis vix ſæculis parem.

Argumentum a defectu librorum, non Hebrææ, ſed Scythicæ linguæ antiquitatem conuellit.

Noua Cl. Auctoris opinio monumentis sacris nullam accendit lucem.

§. XXXI. Porro *monumentorum sacrorum*, quæ Codex Hebræus exhibet, *religionem imperare, ut lucem solícite quæramus*, hoc tale est, ut Cl. *Hardtio* ambabus concedatur manibus, & DOMINVS continuo cum diuino Psalte orandus sit, velit *reuelare oculos nostros, ut intueamur mirabilia de lege eius*. Num vero Cl. Vir sacrorum monumentorum religionem satis religiose hucusque suspexerit, postquam in scriptis suis, & recentioribus præsertim, diuinissimas historias non semel in obscura commutare ænigmata, & nouaturienti ingenio fræna dolendum in modum laxare cæpit, hoc aliorum esto iudicium: in præsentem tantum de noua eius hypothese etymologica quærimus, quam animaduertimus, adeo nullam oraculis diuinis accendisse lucem, ut mirati potius simus, Virum, seriis & præclaris studiis aptum, tempus & operam in tam inutilibus consumere tricis, vnde ad solidam scripturæ sacrae interpretationem parum aut nihil subsidii sperandum sit, & tamen lectoribus suis inde, velut singulari inuento, nescio quam intelligentiam spondere. *Intelligere tandem oportet!* De quo præsumto huius opinionis usu post-hac nonnihil addemus. Quamuis autem multa in scripturæ sacrae interpretatione pro industriis ac piis scrutatoribus super sint, neque hunc oceanum vel doctissimus interpretum omnem vnquam exhausturus sit; inprimis cum, monente Apostolo 1 Cor. 13, 6. *ἐκ μέγας γινώσκωμεν, καὶ ἐκ μέγας προφητεύωμεν*: tamen nequicquam cum Cl. Viro asserere audemus, *PARTEM MAXIMAM sacrorum auctorum Hebraicorum, ex linguae peregrinitate, Iudæis æque ac nobis, PRORSVS buc- usque IGNOTAM esse*; potius grato erga Deum animo agnoscentes, partem maximam scripturæ S. inprimis vbi via ad consequendam salutem monstratur, satis facilem & planam esse, ita ut in plurimis non tam noua & antehac prorsus ignota explicatione, quam nouis tantum illustrationibus & adpli-

plicationibus ad vsum nostrum opus sit. Interim si vera essent, quæ ille de hypothese sua noua gloriatur, omnino male de omnibus illis actum foret, qui vel ante hoc Hardtianum *εὐγενῶς* vixissent, vel saltem calculum suum ei nondum dedissent: quia in quantum Cl. *Hardtius* intelligeret, in tantum cœcutirent illi, & ignorarent vniuersi.

§. XXXII. Ait: *In grandi isthoc defectu* (quod nempe pars maxima sacrorum auctorum Hebraicorum, ex linguæ peregrinitate, hucusque prorsus ignota sit) *refugium commune esse Arabiam; sed hanc, utut visa sit saepe numero suppetias ferre non contemnendas, tamen millies, & tantum non plerumque destituisse cupidos, cetera. Aethiopiam quoque inuocandam fuisse, verum sine colore profecto. Quidni tandem & Aquilo* (hoc autem de Scytharum Græca, nimirum! lingua intelligit) *par ius haberet cum Arabia & Aethiopia?* Ad quæ respondemus. Primo quidem pro illustrando Hebraismo, præter alia subsidia, a Philologis adhibita est, & adhibetur, harmonia non Arabicæ solum, nec Æthiopicæ, sed præter Samaritarum dialectum, Chaldaicæ quoque, & Syriacæ linguæ. Deinde vero Philologis satis idonea causa fuit, cur Hebraismo ex linguarum Orientalium harmonia lucem quærerent: nempe quia euident & manifesta est harum linguarum cum Hebræa, ratione dictionum & phrasum, cognatio. Quemadmodum igitur dubium non est, atque a viris doctis demonstratum, Germanicam linguam ex Belgica, Anglica, & borealibus dialectis, cum quibus manifestam habet *συγγενῶς*, passim illustrari posse; & vero optandum foret, ut Teutonismo vir aliquis, illius iuxta & affinium dialectorum probe gnarus, pleniorē adhuc lucem ex his accenderet: sic pari modo, & multo magis, Hebræa, quæ paupertate sua premiter, nec præter Codicem sacrum plures libros habet, potest ex adfinibus illustrari, recteque cum illis, sicuti

opus

Hebræa lingua ex harmonia adfinium Orientalium potius, quam Græcæ linguæ, illustratur.

opus sit, confertur. Licet autem Arabismus ab Hebraismo longius, quam Syrorum Chaldæorumque sermo, abierit, tamen eius cum Hebraismo collatio ideo utilior fere est, quam vllius Orientalium dialectorum, quia hodiernum vernaculus, idemque integer, & libris multo pluribus, quam hæ vniuersæ, illustratus. Interim vtut non negauerimus, sacrum Codicem aliquando ex ipso Græcismo aliquid illustrationis capere posse, tamen ex oculari demonstratione, cuius specimen infra dabimus, certum est, Græcismum, si cum Arabismo comparetur, Hebræis plane barbarum, Arabismum vero eis *ἑπὶ φωνῶν* ac domesticum prope esse: tanta est, sicuti Græcæ ac Hebræa diuersitas, sic Arabicæ & ceterarum Orientalium cum illa consonantia. Quæ cum ita se habeant, quomodo igitur cum Arabia & Æthiopia par ius habeat Aquilo, id est, Græca lingua? Et videmur iure nostro quærere: Si *Æthiopica* lingua, quæ tamen Hebraicæ euidenter adfinis est, *profecto sine colore* (loquimur ex sententia & verbis Cl. Hardtii) ad illustrationem Hebraismi inuocata est, *Arabica* vero, quæ tamen & ipsa cognitionem suam cum Hebræa palam prodit, *millies & tantum non plerumque cupidos destituit*; quid igitur lucis ex *Græca* lingua, quæ ab Hebraismo longissime recessit, & cuius harmoniam cum Orientalibus (talem nempe, qualem Cl. Hardtius laudat) nemo prope præter ipsum peruidere potuit, quid, inquam, lucis ab illa sperari poterit?

Arca Noæ, in Gordiæis montibus fluito diluuiorefidens, Noam nec habitatione nec lingua Scythiam facit.

§. XXXIII. Propius nunc accedimus ad id, quod Cl. Hardtius hypothesi suæ, de græcissantibus Hebræis, Syris, Chaldæis atque Arabibus, loco fundamenti substernit. Ait enim, *constare, Noachum, arca ad boream subsidente, iuxta Scythinorum sedes, versus Pontum ultra Taurum degisse*. Hoc quidem suo modo concedi potest, ita tamen, vt inde parum iuuetur Hardtiana hypothesi. Nam primo, non intra ipsas Scythinorum sedes, nec immediate iuxta illas, sed interpo-

fitis

finis demum Colchide, Iberia, Albania, & Caucaſeis monti-
 bus, Scythiam inter atque Armeniam mediis, in Gordiæis Ar-
 meniae montibus, quos Moſes *Araratæos* vocat, arca requie-
 vit. Videatur Gen. VIII, 4. & *Bochartus* in *Phaleg.* lib. I. c. 3.
 Deinde quo tempore Noa, cum familia ſua ex diluuiſo ſer-
 uatus, illuc adpulſus, nulli adhuc Scythæ in rerum natura ex-
 ſtiterunt, iuxta quorum ſedes degere, indeque Scythici-
 ſmum in dialecto admittere potuiſſet: ſed eandem ſine du-
 bio linguam eo detulit, qua iam ante diluuium in regionibus
 ad Orientem Palæſtinæ ſitis cum ſuis uſus fuerat, quæque &
 poſt diluuium, uſque ad Babelicæ turris ædificationem, vna
 & ſola in uſu fuit, Genef. XI, 1. Quæ vero qualis exiſtimari
 debeat, ſupra p. 12. ſeqq. iam expoſuimus. Et quo argu-
 mento euinceretur, Noachum eodem loco, quo arca ſubſtitit,
 poſtea cum filiis familiaque ſua permanſiſſe? Atqui poſt di-
 luuium genus hominum (ſiue, vt Moſes vocat, כְּנַחֲתָא *uniuerſa terra*) legitur tum, cum in regionibus ab Oriente ſi-
 tis proficiſcerentur, inueniſſe planitiem in terra Sinear, id eſt,
 in Babylonia, ubi & turrim ſtupendæ altitudinis cum ipſa
 Babylone poſtmodum ædificauerunt, ibique conſediſſe, Ge-
 nef. XI, 1. 2. quæ regio, quam longo terrarum tractu a Scy-
 tharum finibus ſeiuncta ſit, nemo non Geographiæ peritus
 intelligit. Quod autem Cl. *Hardtius* addit, *Noachi tres fi-* Diſperſio
lios, illinc (a borea, iuxta Scythinorum ſedes,) *digreſſos, or-* Noachida-
bem impleuiſſe gentibus trium generum, id parum conuenit rum poſt con-
 cum Moſe: cuius fidem ſi potius, quam proprii ingenii com- fuſionem lin-
 menta, ſequimur, diſperſio illa hominum, quæ gentibus per guarum, non
 orbem quaquauerſus diſſeminatis originem dedit, non a bo- a borea, ſed ex
 rea, iuxta Scythinorum ſedes, eſt facta, ſed ex Babylonia; Babylonia;
 nec proxime poſt diluuium, ſed ſexta demum ætate, hoc eſt, nec poſt dilu-
 tempore Phalegi, quem Semus, Noachi filius, abnepotem uium ſtatim,
 habuit. Et poſterius quidem aſſertum ſicuti Gen. X, 5. 20. ſed ſexta de-
 mum ætate
 eſt facta.

Noam post
diluvium
non iuxta
Scythas, sed
in benigniore
solo habitasse,
ex eius vini-
cultura colli-
gitur.

Diluvium
Noe perpe-
ram habetur
pro historia
belli Scythici.

Syria non Je-
ma, sed Al-
schaam, nec
ab Semo pa-
triarcha, sed a

31 32. non semel innuitur, ut ubi gentes ab Iapheti, Chami, Semique pronepotibus separatis, demum coortae esse leguntur; sic disertis verbis habetur Gen. X, 25. *Nomen unius erat Phaleg. divisio, quoniam tempore eius divisa est terra:* prius vero ex c. XI. elucet, ubi cum homines post diluvium in Babylonia haerere, ibique constructis vrbe & turri, dispersionem, quam refugiebant, declinare voluissent v. 4. *Dominus eos (𐤢𐤍𐤏) INDE (ex Babylonia nempe, in quam ab Araratæis montibus regressi fuerant) inde, inquam, super totam terram disperisse,* iteratis vicibus dicitur v. 8 & 9. Certe Noam, quem Scythinum a Cl. Hardtio adpellari merito mireris, non iuxta Caucasum horridosque Scytharum fines, sed in benignioris naturæ solo, post diluvium sedem cum suis fixisse, inde liquere viderar, quod tum, cum natus Chamo filius Chanaan iam adulescere cœpisset, vineam plantaverit, deque eius vino biberit, Gen. IX, 20 seqq. Interim filii tres filii Noachi, Sem, Cham & Iaphet, post diluvium demum orbem impluerunt trium generum gentibus, quod recte quidem heic asserit Cl. Hardtius; qua igitur specie Idem in *Aenigmatibus prisci orbis* p. 243 asserere potuit, *Diluvium Noachi historiam esse belli Scythici, illo anno ex Pontu in Syriam & Palestinam armis Scytharum translatis, immensi depopulatione, Scythis victoribus?* Quod monstrum opinionis, sicuti a Cl. Seelen in Disput. *de diluvio dogmatico*, quam in Rostochiensis Academia nuper habuit, pluribus confutatum est, ita in primis hocce inuoluit absurdum, ut Scythae, ab Iapheto demum per Magogum oriundi, immania bella gesserint prius, quam in rerum fuisset natura.

§. XXXIV. Ut autem suo loco relinquamus, quod Cl. Auctor asserit, Iapherum Asiae minoris & Europaeis populis, Semum Syris, Chammum denique Aegyptiorum genti originem dedisse; (quanquam haec nimis imperfecta sit conspicienda enar-

enarratio) istud non admittendum esse videtur, quod puta-
 verit, Syriam ab *Semo* nomen apud Arabes sortitam esse **שֵׁם** *Sema*.
Sema. Atqui Syria non **שֵׁם** *Sema*, sed **שְׂכָאִם** *Schaam* seu
Schām, vel potius (quia ex se & origine sua adpellatiuum
 Nomen est) cum Articulo **אֶלְשָׂאִם** *Alschaam*, & sub termina-
 tione feminina **אֶלְשָׂאִימָא** *Alschaama*, quod regionem a *sinis-*
tro sitam latere, ac adeo *borealem*, significat, Arabibus adpel-
 latur: quia, sicuti *Arabia*, Syriam & Palæstinam incolentibus
 ad *dexteram* sita, *Nóros* seu *Auster* vocatur Matth XII, 42. coll.
 1 Reg. X, 1. indeque pars Arabiae australis ab Hebræis **יִמִּין**,
 ab Arabibus vero **יְמִינִי**, *dextra*, id est, *australis*, dicitur; sic
 vicissim Syria respectu Arabiae, nonnunquam & Ægypti, *sinis-*
tra & borealis evidenti ex ratione audit Ez. XXXII, 30. Dan.
 XI, 6 sqq. Quod *Herbelotius* Biblioth. Orient. sub voce *Scham*
 itidem adnotavit his verbis: *Les Arabes l'appellent ainsi, a*
cause, qu'elle est à leur gauche vers le Septentrion, de même que
l'Iemen est à leur droite. Car, ces deux mots, Iemin, & Scham,
signifient en Arabe, La droite, & La gauche. Interim cum
 ad præsentem disceptationem nostra non admodum referat,
 utrum ab *Semo*, an a dextro latere, Syria sit nomen consecu-
 ta, hoc missum facientes, ad aliud *Hardtianæ* linguarum hi-
 storiciæ caput, quod rem propius contingit, progredimur.
 Ait enim, *Iapbetum non solum ad aquilonem, per Pontum, Sar-*
matiam & Europam, sed & per Syriam, Asiamque uniuersam,
genus suum sparsisse, deserto Noachi indultu & augurio Gen.
 IX, 27. DILATABIT DEVS IAPHETO, ET HABITABIT IN
 TENTORIIS SEMI. Quod cum ex mente Cl. Auctoris eo
 spectet, ut imaginariis illis bellis, quibus Semitarum regio-
 nes, Palæstinam, Syriam, Chaldaeam, Arabiam, a Scythis de-
 bellatas, diuturno imperio possessas, & Scythica dialecto
 tantum non imbutas esse contendit, colorem aliquem indu-
 cat; quasi hoc modo vaticinium illud proximis statim sæ-

sinistro latere
adpellata.

Hardtiana ex-
plicatio & ad-
plicatio ora-
culi illius
Noachici de
Iapheto, Gen.
9, 27. abludit
a scope & ce-

teris circum-
stantiis sacri
textus.

culis suum sortitum esset complementum: igitur, ad com-
monstrandam huius tum explicationis tum adplicationis fat-
sitatem, nobis sufficere potest indicasse, interpretamentum
hoc plane contrarium esse & scopo & ceteris circumstantiis
illius oraculi. Nam primo quidem Noachus, sicut indigni-
tate facinoris, contra se patrem inebriatum commissi, motus,
Chamo & eius filio Chanaan maledixit; sic contraria Semi
& Iapheti pietate adductus, utrique illorum benedixit. Hu-
ius autem pietatis, quæ paternam meruit benedictionem, Se-
mus non solum non minus, sed magis quoque, quam Iapho-
tus, confors fuit. Id enim ex eo colligi videtur, quod Gen.
IX, 23. Moyses non dicit: *Et sumsit Iaphetus & Semus*, sed
inverso ordine, *Semus & Iaphetus, vestem, & imposuerunt suis*
utriusque humeris, cetera. Unde subsumimus, facti huius
laudabilis auctorem & consiliatorem Semum, socium vero &
adiutorem demum Iaphetum fuisse. Hinc vero sequitur por-
ro, Noachum Semo non male ominari voluisse, ut Chamo,
sed bene; eundemque Semo non, æqua solum, sed etiam ma-
iori mensura, quam Iapheto, virtutis & benedictionis con-
forti, fausta omnia destinasse: sicut omnino, verisque bene-
dicturus, & Semum Iapheto præmisit, & plus ei, quam fra-
tri, benedixit, gratias Deo agens super eo, *benedictus sit Do-*
minus! & Dominum simul ei quasi adproprians, ut quem *De-*
um Semi vocat. Atqui, si oraculum illud, *Dilatabit Deus Ia-*
pheto, & habitabit in tentoriis Semi, hunc haberet sensum,
quem ei Cl. Hardtius adfingit; Iapheto Noachus magis be-
nedixisset, quam Semo: quin & piensissimum filium Semum
improbo quodammodo adæquasset Chamo, tentoria eius, ceu
vincendi, Iapheto, ceu adgressori & victori in posteris suis
Scythis futuro, addicens. Quod vero quam sit a scopo &
mente Noachi alienum, quavis facile pervidet.

Hardtiana de

§. XXXV. Ait porro, *alibi demonstratum esse Inven-*
lenter;

lenter, Scythas invasisse Syriam, subegisse plus vive simplici, & ante tempora iam Abrahami Asia imperasse, imperiumque per longa dein secula tenuisse. Vbinam vero id demonstravit Vir Clarissimus? Forte in grandiaeculo illo opere suo ænigmatice? Atqui hoc quidem, quia Serenissimorum Principum, Almæ Julæ Nutritorum, auctoritate suppressum esse dicitur, in manus nostras non venit, tamen quam lubrica fuerit, & quam indigna Auctore suo, ista demonstratio, Cl. a Seelen, iam antea §. 33. a nobis laudatus, non minus luculenter ostendit. Nimirum, si diluvium Noachi esset historia belli, immani impressione a Scythis in Syriam & Palæstinam moti, uti Cl. Ænigmatographus contendit; utique fatendum nobis esset, Scythas iam ante Abrahamum victricia arma per Asiam circumtulisse: atqui prius est falsum, quia manifesto errore supponit Scythas iam ante & sub diluvium, qui tamen post diluvium demum ex Iapheti posteris existerunt; ergo & posterius tamdiu falsum erit, donec id meliore fuerit argumento evictum: quod vero, ut nos iudicamus, nunquam fiet. Nam quod addit, SCYTHAS, Ponti accolas, CHALKBES, esse primos & nativos CHALDÆOS, qui ante Abrahami ætatem per totum fere Orientem se diffuderint, Syriæque præsertim domini, urbibus potissimis & antiquissimis illam locupletaverint; hoc tale est, ut nemo gravis id ei crediderit. Ait quidem, Chalybes illos Scythas VRAM CHASDIM, sine CHALDÆORUM, hoc est, CHALKBVM urbem, in Armenia, Arabia parte, cis Libanum, & in ipso Palæstinae gremio SCYTHOPOLIN ad Iordanem, cum multis aliis condidisse; at Chalybia Ponti fuit una ex tribus illis urbibus, ubi teste Apollonio apud B. Cellarium in Geograph. ant. lib. IV. c. 8. p. 322. Amazones habitaverunt: Amazones vero, tantum abest, ut Scythicæ fuerint gentis & dialecti, ut potius Herodotus lib. IV. c. 110. sqq. auctor sit, Amazones, cum ad paludis Mæo-

monstratio
de Scytharum
irruptionibus
in Syriam A.
fianque, &
diluvium do-
minatu, iam
ante tempora
Abrahami, lu-
brica & indi-
gna.

Chalybes
Pontici, nec
gentis, nec
lingua, fue-
runt Scythæ:

tidis prærupta, quæ Scytharum liberorum telluris sunt, nauibus secundum tempestatem & ventum delatæ essent, ibi direptis equis obequitasse, prædas e Scythiis agentes; Scythas vero, quid hoc rei esset, conicere nequiuisse, cum neque vocem, neque vestem, neque gentem agnoscerent; tandem Amazones blanditiis amoribusque Scytharum iuuenum illectas, hisce nupsisse, cumque hi illarum linguam discere nequiuisent, Amazones Scytharum didicisse sermonem; interim Sauromatarum gentem, ex hoc Amazonum cum Scythiis coniugio procreatam, putari iam inde a prisco tempore lingua Scythica *σολομιζεν*, id est, corrupte loqui, quod eam Amazones non probe didicissent. Verum est quidem Strabonem lib. XII. p. 549. in Ponti populis Chaldaeos quoque connumerare, de quibus scribit: *Οἱ νῦν χαλδαῖοι χάλυβες τὸ παλαιὸν ὠνομάζοντο*, Qui nunc Chaldaei vocantur, olim dicti fuere Chalybes: & Stephanus de urbibus p. 750. cum de Chaldaeis Babyloniae dixisset, Sunt vero etiam Chaldaei, inquit, gens prope Colchidem. Verum subiicit Stephanus, doctiores hoc nomen Chaldaeis circa Babylonem, non vero circa Colchidem habitantibus attribuerent. Et Cl. Berckelius ad eundem Stephanum p. 106. non dubitat, quin in Strabonis codicibus lateat mendum, ita ut *χαλδαῖ* pro *χαλδαῖοι* legendum sit. Quidquid autem sit, isti Chalybes non fuerunt Scythæ, quod ex Herodoto probatum iam dedimus; & Cappadocium contra incoluerunt Pontum: Cappadoces vero de Syrorum gente fuerunt, quod idem Herodotus lib. I. c. 72. manifesto tradit, Cappadoces, inquit, a Græcis Syri uominantur: & erant hi Syri, antequam Persæ imperitarent, ditionis Medorum; idem repetens lib. V. c. 49. Et lib. VII. c. 72. Isti Syri, inquit, a Persis Cappadoces vocantur. Speciatim & Leucosyros, id est, albos Syros, adpellatos fuisse, qui postmodum Cappadoces, Strabo lib. XII. p. 544 & lib. XVI. p. 737. perhibet, obseruans, Cappadoces, tum qui ad Taurum,

Sed potius
ratione vtri-
usque, Syri.

*Taurum, tum qui ad Pontum iacent, ad suam usque ceteram
albos Syros nominari, discriminis causa, quod sint aliqui etiam
Syri nigri, hi nempe, qui extra Taurum sunt. Cum igitur
Chalybes de Syrorum gente fuerint, hinc mirum non est,
illos propria quaedam locorum nomina cum his communia
habuisse: ex quorum numero Chalybon, Chalcidenae Syriae
vrbs. Hoc potius mirum, & Chasdon seu Chaldarorum,
Cl. Hardtio videri conceisse dictam fuisse Geschur, quasi
ex חַשְׁדָּן חַשְׁכֻּר coaluisset: quod vero forsitan haud alius
quisquam conciliauerit, nisi qui in Orientalibus linguis Grae-
cam sibi reperisse visus est.*

§. XXXVI. Quod si Scythae Syriam subegerant plus vi-
ce simplici, ipsamque Palaestinam multis oppidis occuparunt,
quod Cl. Auctor noster magna fiducia asserit; cur igitur scri-
ptores historicos, quorum fide hoc dicat, saltem nomine te-
nus non collaudauit? Atqui, inquit, legatur Herodotus, &
reputetur, unde nomen traxerit vrbs Palaestinae Scytropolis.
Igitur de utraque dispiciamus. Quæritus enim ad prius,
quando factum est hoc, ut Scythae Asiam, Syriamque in pri-
mis & Palaestinam, subegerint? Respondet Cl. Hardtius:
Factum id plus vice simplici, postremo tempore Iosue, Regis Iu-
dae, & ante tempora iam Abrahami per longa secula. Quid
vero Herodotus de Scytharum irruptione prodidit? Narrat
is lib. I. c. 103. seqq. regnante Medis Cyaxare, Phraortis filio,
Deiocis nepote, Medos cum Scythiis congressos, prælioque suos,
Asiae imperium amisisse: Scythas debine uniuersa Asia potitos,
recta in Aegyptum contendisse; iisque iam Syriam Palaestinam
ingressis, Psammeticum Aegypti Regem occurrisse, & munere-
ribus precibusque effecisse, ne ulterius progredierentur: igitur
octo & viginti annos Scythas imperium Asia tenuisse, eoque
tempore eunum inuicem & super se imperitantes vastauisse:
Cyaxarem vero & Medos eorum plerosque hospitio excepisse

*Herodotus
Scythas nec
plus simplicem
vicem subegisse,
nec per
longa secula
tenuisse Sy-
riam, narrat.*

Herodoti illa
Scytharum
irruptio in
Palæstinam, si
regnante Iosia
demum facta
est, nullam
Hebraicæ lin-
guæ mutatio-
nem induxit.

Immo vero
ista Herodoti
de Scythis
narratio non
vno nomine
suspecta est.

Et inebriatos interemisse, atque hoc modo Medos imperium recuperasse. Ast quidquid est huius Herodotianæ narrationis, nihil id iuuat Hardtianam sententiam. Nam primo hæc Scytharum in Syriam Palæstinam irruptio semel tantum, nec, ut Cl. Hardtius volebat, *plus vice simplici*, facta est; deinde non *per longa sæcula*, sed per octo tantum & viginti annos duravit: unde consequitur, hanc Scytharum expeditionem, si vel maxime vera esset, (quod tamen dubio non caret) tamen haud magis efficere potuisse, ut, abrogatis priscis Hebræorum, Syrorum, Chaldæorum Arabumque dialectis, Scythica lingua in has regiones inueheretur; quam illud a Suecis in Germania nostra, nec sine ingentibus victoriis, religionis causa gestum, tricennale bellum, Germanicam linguam extinguere, eique Suecicam contra surrogare potuit. Et omnino, si tempore Iosiae, Regis Iudæ, hæc irruptio facta est, prout quidem asseritur; ergo nullam omnino dialecti variationem in Palæstina induxit. Eadem quippe mansit Hebræorum lingua post tempora Iosiae, vsque ad inuectum Chaldaicæ linguæ vsum, quæ iam ante Iosiam, indeque retro ad prima eius vsque incunabula fuerat: nec alia Iudæos allocuti sunt dialecto Ieremias, Ezechiel, Haggæus, Zacharias, Malachias, quam qua Moisen ceterosque Prophetas vfos fuisse legimus. Ut vero dicamus, quod res est, hæc Scytharum in Palæstinam irruptio tota non vno nobis nomine suspecta est. Nam ponamus cum Cl. *Hardtio*, eam Iosiae Regis tempore euenisse: sic vero mirum esset, tam illustre momentum non solum a Prophetis coæuis, Ieremia ac Sophonia, verum etiam a Scriptoribus sacris historicis, qui libros Regum & Paralipomena consignarunt, profundo fuisse prætermissum silentio. Atqui Iosias decimo octauo regni sui anno Bethelensem aram cum luco, vnaque idolea reliqua in regno Israelitico, seu decem tribuum, quæ Hiskia Iudæis regnante ab Assyriis

syriis iam deportatae fuerant, diruit 2 Reg. 22, 1. c. 23, 15. sqq. ac adeo, sicuti proprium eius regnum, sic Israeliticum, a Scytharum incursionibus & dominatu liberum fuit. Extremo vero eius regno non Psammetichus, sed Necos Aegypti rebus praefuit, qui adeo non metuendos, muneribusque ac precibus ab Aegypti ingressu auertendos, habuit Scythas, ut potius ingentem exercitum, superato prius Iosia, qui transitum ei infelicititer negarat, contra Assyrios in Antiochenam Syriam duxerit 2 Reg. 23, 29. seqq. unde liquet, Syriam eo usque non sub Scythis, sed sub Assyriorum adhuc fuisse regibus. Sed nec prioribus annis Regis Iosiae, aut regnantibus eius patre Amone & auo Manasse, in quae tempora regnum Psammetichi incidit, ullum Scytharum in historia sacra legitur vestigium; sicuti Assyriorum contra imperium etiam tum constituisse, ex 2 Par. 33, 11. sqq. cognoscitur. Ut proinde verosimile sit, *Herodotum* in historia ista aut plane falsum esse, aut si quid veri subsit, Scythas cum Assyriis, quorum potentia tunc praeualebat, incaute confudisse.

§. XXXVII. Quid vero de *Scythopoli* Palæstinæ, alias *Bethschan* adpellata, dicemus? Cl. *Hardtius* hic certum & stabile pro sententia sua argumentum sibi reperisse visus est, existimans, Scythas ante *Abrahami* ætatem hanc urbem ad *Jordanem* cum multis aliis condidisse, indeque *Iosua* armis eam superare non sustinuisse, præ viribus *Scytharum* istis in locis. Enim vero, quæ gentes Palæstinam cum ab ultima ætate, tum tempore *Abrahami*, tum sub exitum populi Israelitici ex Aegypto, incoluerint, melius Mose nemo docere potest. Nempe post dispersionem populorum Babylone factam, fuit terminus *Canaanæorum* inde a *Sidone*, usque quo venit *Geraram*, indeque ad *Gazam*, quo venit *Sodomam*, *Gomorrhæam*, *Admam* & *Seboim*, usque ad *Lasam*, Gen. 10, 19. *Canaanæi* vero tunc existimati fuerunt *Sidonii*, *Hethæi*, *Iebu-*

De Scythis,
Palæstinam
incolentibus,
Scytho po-
leos aliarum-
que multa-
rum urbium
conditoribus,
altum apud
Mosen silen-
tium.

Jæi, Amorrhæi, Gergasæi, Heuæi, Arcæi, Sinæi, Aradii, Simyræi, Hamathæi, v. 15–18. Tempore Abrahami Canaanæa ab iisdem fere gentibus culta est, *Cenæis*, puta, *Cenezæis*, *Cadmonæis*, *Hethæis*, *Pheræis*, *Rephaeis*, *Amorrhæis*, *Canaanæis*, (specialiter sic dictis) *Gergasæis*, *Iebusæis*, Genes. 15, 18–21. Denique sub ingressum Israelitarum in Canaanæam, septem præcipue ibi fuerunt gentes, *Hethæi*, *Gergasæi*, *Amorrhæi*, *Canaanæi*, *Pheræi*, *Heuæi*, *Iebusæi*, Deut. 7, 1. Ios. 24, 11. De quibus legatur *Relandus* Palæst. lib. I. c. 27. Cur igitur Scytharum, qui per longa sæcula Palæstinam tenuere, quique fuerunt omnium potissimi, heic & alibi oblitus est Moses? Nimirum quia ista Scytharum in Canaanæam irruptio, & dominatus in ea diuturnus, non tunc in rerum natura erat, sed post aliquot demum millennia Hardtiani ingenii scætus exstitit. Mansisse autem populos hos, qui a Canaano orti fuerant, Palæstinæ possessores ac dominos, vsque post exitum Israelitarum ex Ægypto; hoc vel inde constare poterat, quod Deus, causam dicturus Abrahamo, cur posterius quarta demum ætate ex Ægypto reuersuri, & Canaanææ hereditatem adituri essent, hanc allegauerit Gen. 15, 16. *quoniam nondum completa est culpa Amorrhæorum hucusque*. Quod si Deus Amorrhæorum culpam, in gratiam Abrahami & posterorum eius, pro completa habere noluit, ita ut iam tum in regionis promissæ possessionem gentem, sibi apprimè caramatque electam, venire siuisset; estne credibile, Deum in Scytharum gratiam longe aliter de Canaanæis decernere voluisse, ita ut hi ab illis iam ante Abrahamum & debellarentur & regnarentur?

Potius populi, a Canaano orti, Palæstinæ possessores ac domini, vsque post exitum Israelitarum ex Ægypto, manere.

Scythopolin non Scythæ, sed Canaanæi tempore Iosue tenuerunt.

§. XXXVIII. Quod vero ait, Iosue Scythopolin (quæ & Beth-Schan dicta est) armis superare non sustinuisse, præ viribus Scytharum istis in locis; hoc oppido mirandum, si non ridiculum plane est. Nam Iud. 1, 27. cum dictum fuisset,

set, *Manassitas non expugnauisse Bethschan & Taenach, incolaeque Doræ, Iebleami & Megidduntis, cum vicinis agris; expresse subiicitur: unde obstinuit Canaanæus (non Scythia) manere in terra hac. & v. 28. idem populus, quorum istæ vrbes fuerant, iterum Canaanæus adpellatur. Omnino Scythopolis recentius nomen illius loci est, cuius genuinum ac priscum nomen Bethschan; inditum ei a græcissantibus, iisque Palæstinensis historiæ ac geographiæ parum gnaris. Sic enim Iosephus Antiquit. lib. V. c. i. Πλάτος δὲ Βηθσαάνων, ἢ νῦν Σκυθόπολις καλεῖται, latitudo autem (Menassitidis) est usque ad Bethschan, quæ ΝΥΝC Scythopolis vocatur. Vnde vero hoc nomen probabiliter habuerit, malumus Cl. Relandi verbis, quam nostris, exponere. Scythas nomen ei dedisse, inquit in Palæstina sua p. 992. vix crediderim. Nec enim ab antiqua illa Scytharum irruptione in Palæstinam, cuius meminit Herodotus lib. I. illud nomen arcessendum est, quæ plane ficta multis videtur. Hieronymus in Quæstionibus Hebraicis ad Gen. 33, 17. aliqua scribit, lucem, uti opinor, huic rei datura; „In „Hebræo legitur Sochoth (סוכות): est autem usque hodie ciuitas trans Iordanem hoc vocabulo in parte Scythopoleos. Hinc discimus, in regione Scythopoleos locum illum Succoth, ita a Iacobo appellatum, fuisse, licet Scythopolis non trans, sed cis Iordanem fuerit. Quare conici posset, stante Templo secundo, regionem vicinam loco Succoth a loco hoc celeberrimo nomen traxisse, quumque cis Iordanem vrbs Bethsan in eadem regione præcipua & metropolis cehseretur, dictam illam esse Σκυθόπολιν vel Συκοθόπολιν, quasi urbem dicas primariam eius regionis, in qua Succoth est, unde postea nomen notius Σκυθόπολις formatum est. Quæ coniectura ut probabilior euadat, hoc solum adiicimus, Græcis in more positum fuisse, nomina locorum, quæ ex Hebræa lingua desumpta sunt, ad suæ linguæ typum sic formare, ut apud se nata esse viderentur.*

Eadem vrbs, stante demum templo secundo, a græcissantibus dicta Scythopolis, non a Scythis, sed a loco Succoth.

Conferatur *Bochartus* in *Chanaan* lib. I. c. I. ubi obseruat, eos ex *Bosra* fecisse *Byrsam*, ex *Giblis* *Byblios*, ex *Horais* *Herorum* urbem, ex *Ar* *Moabitazum*, *Areopolin*, ex torrente *Iabok* *Iobacchum*, ex torrentibus *Kidron* & *Kison*, τὰν κέδρων & τὰν κισσῶν, id est, *cedrorum* & *picarum*, cetera.

Igitur sicut armorum Scythicorum, sic lingua Græcæ per Scythas in Orientem inuectæ progressus imaginarius.

§. XXXIX. Ex hæcenus igitur dictis elucet, vanam esse conclusionem, quam *Cl. Hardtius* ex fundamentis suis historicis, perperam suppositis, ducit; quasi cum his victricibus & imperiosis diuturnis Scytharum armis lingua simul perrexerit, & iugum collo ac ori tot populorum (*Syros* puta, *Chaldæos*, *Hebræos*, *Arabes*, & *Perfas*) iniecerit: & quæ sunt reliqua huius commatis. Ad quæ nihil aliud habemus, quod reponamus, quam illud, *Non Entis nullæ sunt adfectiones*. Nempe sicut armorum Scythicorum, sic multo magis linguae illius per Orientem progressus totus imaginarius est. Cum enim Scythas *Palæstinam*, *Syriam*, *Chaldæam*, *Arabiam*, nullo vnquam, nedum diuturno atque prælongo, imperio tenuisse, adhuc euicerimus; sequitur, ut nec linguam suam in his regionibus vnquam propagauerint, & inter victricia arma Orientis labra eum in modum formauerint, ut linguarum, *Hebrææ*, *Syræ*, *Chaldææ*, *Arabicæ*, sanguis, genus, vita, morus & spiritus, (prout *V. C.* loqui amat) ex Scytharum nervis, venis atque arteriis repetenda essent.

Temere supponitur, eandem Scytharum atque Græcorum linguam esse.

§. XL. Indidem autem patescit, magis vanum esse *Cl. Viri* assertum, quasi *Græca aut Græcanica Scytharum lingua Orientis labra formaret*. Quid enim? Eademne Scytharum atque Græcorum lingua? Ita quidem ille videtur existimare; sed, quod vehementer mireris, nullas sententiæ suæ rationes adiicit: quasi res in confesso & notoria esset, nec ab ullo in dubium vocari posset. Atqui hoc grande est suppositum, quod ut concedamus ei, non possumus a nobis impetrare. Etenim Scythæ, quod borealium fere gentium, cum

in

Scythia lin-
gua & a se-
ipsis, & a Gre-
cis maxime di-
stiterunt.

Vocabulo-
rum Seythi-
corum reli-
quarum, ab He-
siodoto fer-
uat.

257 the 1st -
upon the 1st
from the 1st
the 1st

Scytharum
linguam a
Græca diuer-
sam fuisse, do-
cetur ex histo-
ria Græco-Scy-
tharum.

Scythæ ser-
monis Græco-
rum fastidiosi
fuerunt.

conuenerit: verum hoc quidem non Græcis proprium, sed plurimis gentibus, quarum lingua nemo Græcam esse dixerit, commune, & pueris loqui incipientibus velut a natura inditum est. Num αἰόρηπατα sit quasi αἰρέεινα πατάσων *marem cædens*, definire vix audemus. Commemorantur quidem ab *Herodoto* lib. IV. c. 17. *Callipidæ*, primi ab emporio Borysthenitarum colentes, εἰόντες Ἑλλήνες Σκύθαι, hoc est, *e Græcis facti Scythæ*. Et ibidem c. 109. dicuntur *Gelonî*, qui inter Budinos Scythas habitarunt, fuisse τοαρχαῖον Ἑλλήνες olim Græci, καὶ γλώσση τὰ μὲν, Σκυθικῇ, τὰ δὲ, Ἑλληνικῇ χρεώμενοι, *et lingua partim Scythica, partim Græca utentes*. Interim tamen ex hoc ipso loco liquet, Scytharum linguam a Græca diuersam fuisse. Vnde statim subiicitur ab *Herodoto*: Βυδῖνοι δὲ ὁ τῇ αὐτῇ γλώσση χρεώονται καὶ Γελωνοί. *Budini* (hi sunt nati Scythæ) *non eadem ac Geloni* (hi sunt Græco-Scythæ) *lingua utuntur*. Et de *Anacharsî* Scythæ refert *Suidas* sub voce Σκύθης, fuisse eum μητρὸς Ἑλληνίδος, *matre Græca natum*; indeque διγλωσσον *bilinguem*, hoc est, Scythice & Græce callentem. Quam retinentes autem propriæ linguæ fuerint Scythæ, & contra, quam fastidiosi sermonis rituumque Græcorum, ex eo cognoscere est, quod, auctore *Herodoto* lib. IV. c. 76. *externis ritibus uti magnopere cauent, ne mutuo quidem inter se, sed Græcorum præcipue*. Vnde *Anacharsis*, ex Græcia in Scythiam redux, quod mores Græcorum imitatus esset, a Saulio Rege sagitta excussus interfectus. Et multis annis interiectis, Scytharum rex *Scyles*, quem mater Istrina Græcam linguam & litteras edocuerat, ubi res cognita Scythiis fuisset, eum græcissare, a Scythiis defectionem passus est, delecto in eius locum *Oëtamafæ* fratre; narrante *Herodoto* lib. IV. c. 76. sqq. Et tamen hi Scythæ, si *Cl. Hardtium* audimus, illi ipsi sunt, qui puram ac nitidam Græcorum linguam, vernaculam sibi, per totum propagarunt, Orientem, scilicet!

§. XLI. Ceterum constat, Athenienses Scythis pro li-
 storibus ac ministris publicis usos esse. Hi igitur, quod A-
 thenis degerent ac magistratibus Græcis seruirent, Græcam
 linguam, qua carere non possent, discere quidem necessum
 habuerunt, ac didicerunt quadantenus, sed tam corrupte &
 ridicule, ut Comicis Græcorum iocandi præbuerint ansam.
 Nam *Aristophanes* in *Θεσμοφοριαζέταις*, Scytham lictorem
 passim sic Græce loquentem inducit, ut eius Græcismus per-
 inde risum moueat, ac Germanismus illius Galli, qui in ver-
 naculo scripto, *der hincfende Staats-Bothe*, cum Germano
 Germanice colloquitur. Ut cum v. 1016. seqq. ita disserit:

Πεζ' ἐγὼ ξεινίγκι πορμὸς ἵνα φυλάξῃ σοι.

Ad quem locum *Bisetus* in Scholiis Græcis, edente Cl. *Lu-*
dolfo Kustero, notat: Ταῦτα πάντα βάρβαρος βαρβαρικῶς καὶ
 προφέρει, καὶ συντάσσει. Ἑλληνικῶς δὲ λέξειας ἔτω· Φέζ' ἐγὼ ἐξε-
 νέγκω Πορμὸν ἵνα Φυλάξω σε. *Hæc omnia Barbarus barbare*
ἔ profert ἔ construit. Græce vero sic diceret: Φέζ' ἐγὼ κ.
τ.λ. id est, Nunc adferam floream, ut custodiam te. Idem-
que Bisetus ad v. 1010. Hic vero lictor, inquit, Σκύθης ὢν τὸ
γένος, ὡς βάρβαρος βαρβαρίζει, καὶ τέττα τῆς βαρβαριτμῆς ὁ ποι-
ητὴς ἡμῶν καλῶς χαρακτηρίζει· τὸ γὰρ οἰμῶζει, ἀντὶ τῆς οἰμῶξεις
εἰρηται· αἰτερίαν δὲ, ἀντὶ τῆς αἰθερίαν· ἱκετεύσῃ δὲ, ἀντὶ τῆς ἱκετεύ-
σεις, ἢ ἱκέτευσον· δεῖξ' ἐγὼ, δεῖξάσω ἐγὼ· βελῆς δὲ, βάλει, ἐθέλεις,
cum gente Scythia sit, tanquam Barbarus barbare loquitur,
ἔ huius barbarismus Poeta nobis pulchre characteribus suis
pingit. Nam οἰμῶζει dicitur, pro οἰμῶξεις plorabis; αἰτερίαν
vero, pro αἰθερίαν sub dio; ἱκετεύσῃ, pro ἱκετεύσεις rogabis, vel
ἱκέτευσον roga; δεῖξ' ἐγὼ, pro δεῖξάσω ἐγὼ faciam ego; ἔ βε-
λῆς δὲ, pro βάλει vel ἐθέλεις vis.

§. XLII. Sic igitur vidimus hætenus, quam parum fa-
 ventem hypothese suæ habeat Cl. *Hardtius* antiquam genti-
 um linguarumque historiam. Nunc ad harmoniam ipsam

Scythæ, Athe-
 nensium li-
 ctōres ridicu-
 le græcissa-
 runt.

Sunt Græcis
 vocabula non
 pauca cum O-
 rientalibus
 Græcæ communia,

quorum vero
origo apud
hos potius,
quam illos,
quaerenda.

Harmonica
Hebraeo-
Graeca:

Græcæ & Orientalium linguarum, quam exemplis ac specimenibus ex Hebræa, Syra, Chaldæa, & Arabica lingua, demonstrare conatus est, conuertimur, dispecturi, num hæc *viua* (quam vocat) *demonstratio* talis sit, ut in sensus incurrat, & iudicio haud fascinato integro, æque ac attentis auribus & oculis aperte satisfaciat, suaque radiet luce? Ac primo quidem ii non sumus, qui nullam omnino orientalium linguarum cum Græca conuenientiam admittant: sed, ut iam supra innuimus, omnino agnoscimus ac profiteamur, præter illa mere Græca, quæ Syri atque Iudæi sub Seleucidarum imperio in dialectos suas adsumpserunt, vocabula esse haud pauca, in quibus Græci cum Orientalibus conueniant, ita tamen, ut vera origo horum vocabulorum, quæ vtrisque communia sunt, penes Orientales potius, quam Græcos, quaerenda sit, & hi ab illis, non vero illi ab his demum ista acceperint vocabula. Cuius rei duplicem rationem allegauimus, primo, quod Græci pariter, ut aliæ nationes, λέιψα-να quædam linguæ primæuæ Hebraicæ retinuerint, deinde quod a Phœnicibus, & per Phœnices, multas ex Oriente voces acceperint. Sic verbi gratia non dubitamus, quin Græca & Hebræa hæcce consonent, ὀβριμος & אביר *validus*, robustus, ἀγείρω & אגיר *colligo*, ἀγχαρος, id est, γραμματοφόρος *tabellarius* & אגרא *epistola*; εὐχεσθαι & איו *desiderare*, cupere; ὑσσωπος & איוב *hyssopus*; ζειρά & איו *cingulum*; ὀθόνη & איו *linum*; ἰνέω vacuo, inanio, & אין *nullus*, vel אין *inanitas*; κόλον & איל *cibus*, & אכל *idem*; ἀγρός *ager* & אכר *agricola*, itemque אכר *fodiendo vel arando parare terram*; ἀλύω *doleo*, tristior, & אלו *eiulo*; ἀντα *maior* & איה *idem*; νοσέειν & אש *ægrotare*; ἔψω *coquo*, ὀπτάω *asso*, & אפה *idem*; σείρος & אש *cumulus*, & אוצר *thesaurus*; ἀράχνη *aranea* & אר *texere*; אריה *leo* & ὠρύεσθαι *rugire*; ἐρχεσθαι & אר *incedere*; ὀρέγεσθαι & אר *extensum esse*;

esse; ἀγᾶθαι & ארר maledicere; Ἑστᾶ Vesta & ὕα ignis;
cetera. Nec vero etiam difficile est, Græca hæc conciliare Syro-Græca.
cum Syro-Chaldaicis; ἐχθρὰ cum אכחא odium; γεννοῦν
cum גרר excitare; ἀρεὰ arx cum אקרה castellum; ὁσιος cum
אסיח sanctus; σιμὸς cæcus cum סימ idem; ξίφος gladius
cum סיפ idem; ἄελλα turbo, (indeque Αἰόλος Aeolus, ven-
torum turbinumque Deus,) cum לעור idem; קיהי vel
קיהי קיהי cum κόκκος coccus, ταῦρος cum תור taurus, θύρα cum
ערת porta. Denique Arabes & Græci haud dubie concii- Arabico-Græ-
nunt in βυκᾶνη buccina & בוק idem; κημεῖν camum circum- ca.
ponere & כמכ capistrare; κόμη coma & גמג a כמג
idem; χελιδὼν vel χλιδὼν & קלר armilla; κῶς vel κώδιον &
כר (a כרד) vellus; κοπάω & כפה cesso; μασάομαι & מצמ
mando, ὀλέω & אלך perdo; ῥίζα radix & יר in terra defi-
xit; σμιδαλὺς & סמיר simila; ῥίζω & קש findo; & quæ
sunt alia huius generis, quorum catalogum dare possemus
non exiguum, si quidem id nostri iam esset instituti.

§. XLIII. Quemadmodum igitur in allatis modo ex-
emplis harmonia Græcæ & Orientalium linguarum est eui-
dens, perspicua & facilis, sic si non semper utilitatis, tamen
iucunditatis & curiositatis est, eam indagare; quia conue-
nientia illa reperta, philologiam partim illustrat, partim ve-
ro faciliat: & talis si esset harmonia, quam Cl. *Hardtius*
commendat & vrget, non ferendus solum, sed & operam
suam in argumento haud inuiti collocasse censendus foret.
Ast vero, ut omne nimium vertitur in vitium; sic ille, quo-
niam in textibus Orientalibus nihil omnino prætermisit,
quod ad Græcismum non reduceret, indeque deriuaret,
duplici potissimum ratione peccasse nobis videtur: primo,
quod ordinem derivationis inuerterit, Orientalia deriuans
a Græcis, quæ tamen Orientalibus suam debebant origi-
nem; deinde quod plurima vocabulorum Orientalium, quæ

At talibus
non conten-
tus Cl. *Hard-*
tius, primo
Græcam pro
matrice habet,
Orientales ve-
ro pro filiabus
deinde orien-
talia vniuersa
& citra dele-
ctum Græcis
harmonica fa-
cit.

cum Græcis nullam habent adfinitatem, tamen cum his comparauerit, & nitidam in illis linguam Græcam inueniri, adeo ut in sensus ipsos incurrat, demonstrare præsumserit. Dabimus exempla, ut, quo loco studium eius harmonicum habendum sit, lectores nostri intelligere queant.

Specimen pri-
mum harmo-
niæ Hardtia-
næ, versio
Psalmi I. He-
bræo-Græca.

§. XLIV. Primum esto versio eius *Hebræo-Græca* Psalmi I. in Præfat. ad eius *Targum Græcum* reperienda. Vbi, *Dialectorum harmonia*, inquit, ut peritorum oculos aliquanto percellat fortius, libet nudum hic attexere, sine vberiori recensione, *Hebræo etiam par Græcum os.*

Os Hebræum.	Os Hebræo-Græcum.	Versio Latina.
אֲשֶׁר־יֵשֶׁה	Μακαρίως τῷ ἄρσενι,	Bene illi viro,
לֹא־יֵלֵךְ	ὅσπερ ἐδόλως κελευθεῖει ἐπὶ	qui non incedit in
בְּעֵצ רָשָׁעִים	συζητήσῃ σρεβλῶν	consilio prauorum,
יִבְרֹךְ חַטָּאִים	καὶ ἐπὶ τροχιᾷ τῶν ἀδίκων ἐδό-	Et in via iniquorum
לֹא עֹמֵד	λως διαμένει	non consistit,
וּבְמוֹשָׁב לְצִיֹּן	καὶ ἐπὶ σκίμπνυδι τῶν χλευα-	Et in sede irrisorum
לֹא יֹשֵׁב	ζόντων ἐδόλως ἐπισκήπτει	non sedet:
כִּי אִם בַּתּוֹרָה	καὶ μὴν ἐπὶ χορηγίᾳ τῆς Ὑπάρ-	Sed in lege Dei bene-
יְהוָה חֲפָצוֹ	χρήστος τὸ εὐάρεστον αὐτῆς	placitum eius,
וּבַתּוֹרָתוֹ יִהְיֶה	καὶ ἐπὶ χορηγίᾳ αὐτῆς διηγείται	Et in lege eius medi-
יוֹמָם וּלְיָלֵלָה	ἡμᾶρ καὶ ἡλύγῃ	tatur die et nocte.
וְהָיָה כַּעֲץ	καὶ ἔσται ὡς ξύλον	Et erit tanquā arbor
שֶׁתּוֹלַע עָלָיו פִּלְגִי	σελλόμενον πέλας πλιγμάτων	plantata iuxta riuos
מֵיִם	τῶν ναμάτων	aquarum,
אֲשֶׁר פִּרְיוֹ יֵרָאֶה	ὅσονπερ καρπὸν αὐτῆς ἀναδίδοσι	quæ fructum suum
בְּעֵתוֹ	ἐπὶ τῇ τροπῇ αὐτῆς	det tempore suo,
וְעֵלְהוּ לֹא יִבּוֹל	καὶ τὸ φύλλον αὐτῆς ἐδόλως ἀνα-	Et folium eius non
	φλύει	marcescit,
וְכָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה	καὶ ὅλον, ὅσονπερ πράσσει, καλ-	Et omne, quod facit,
יִצְלִיחַ	λισεύει,	prosperatur.

Non

לא כן הרשעים
כי אם כמו
אשר תדפנו רוח
על כן לא יקימו
הרשעים במשפט

וחטאים בעדר
צדיקים
כי יודע יהוה דרך
צדיקים
ודרך רשעים תאבד

μηδὲ ὅλως ἐκείνως οἱ σρεβλοὶ,
καὶ μὴν ὡς Φλοισμός,
ὅσον περ διενεῖ ψυχρῆς,
Ἐμπελαδὸν ἐκείνων ἔδὸλως κο-
μιοθήσονται οἱ σρεβλοὶ ἐπὶ
τῇ ἐπιτιμῇ

καὶ ἄδικοι ἐπὶ τῷ τάγματι τῶν
δικαίων
Ὅτι οἶδε Ἰσάχων τροχίαν δι-
καίων,
καὶ τροχίαν σρεβλῶν φθινεῖ.

*Non ita pravi,
sed tanquam gluma,
quam impellit ventus.
Propterea non confi-
scent pravi in iu-
dicio,
Et iniqui in cœtu iu-
storum.
Quia novit Deus vi-
am iustorum,
Et via pravorum pe-
ribit.*

§. XLV. Alterum exemplum sit versio Chaldaeo-Græ-
ca in Psalmum I. ex Cl. Viri Targum Græco p. 6. seqq.

Specimen al-
terum, Versio
Psalm. I. Chal-
dæo-Græca.

Os Chaldaicum.

טובה דגבר
דלא העך במלכת
רשיעין
ובארתת חיבין לא
ק
ובסיעת ממקני לא
אסתחר
אלהן בנימוס
דיהוה רעותה
ובאורית מרנ
ימם ולילי
ויהי כאילן חיי

דנציב על טיפי מוי
די אנבה מבשר
בעדנה

Os Chaldaeo-Græcum.

Εὐθηνία τῇ ἀλέκτορος,
ὅσις ἔδὸλως κελευθεῖ ἐπ' ἄν-
θομολογία σρεβλῶν,
καὶ ἐπὶ τροχία καθυφέντων
ἔδὸλως καμμένει,
καὶ ἐπὶ συσοχία μώκων ἔδὸλως
παρκατέζεται.

Πλὴν ἐπὶ τῷ νόμῳ τῇ Ἰσάχ-
χοντος ἀρετὸν αὐτῇ
καὶ ἐπὶ τῇ χορηγίᾳ αὐτῇ φρον-
τίζει ἡμᾶς καὶ ἡλύγη
Ἐσαὶ δὲ ὡς ξύλον διάγον

ὅ, τι ἐπαινέσῃ παρὰ ποταμὸς
ναμάτων
ἔτιν αὐτὰ φλογίζομένη
ἐπὶ τῇ περιτροπῇ αὐτῆς

Versio Latina.

*Beatus hic vir,
qui non incedit in
consilio peruersorum,
Et in via prævatica-
torum non consistit,
Et in ordine illuso-
rum non adcumbit.
Sed in lege Dei bene-
placitum eius,
Et in doctrina ei med-
itatur die et nocte.
Erit sane tanquam
arbor vegeta,
quæ sita iuxta flumi-
na aquarum,
cuius fructus matu-
rus suo tempore,
cuius*

וְאֵת דִּפְתָּרָיו לֹא בָתְרִי	καὶ τὰ Φρυγανώδη αὐτῶν ἑδόλως καταρρέεσι	cuius & frondes non defluunt,
וְכָל לֵב לֵב בּוֹי דְּמַלְבֵּל מִגִּרָה וּמִצְלִיחַ	καὶ ὅλη βλάστη αὐτῶν, ἥτις βλαστάνει, χονδρεῖα καὶ καλ- λιστεύει.	& quodlibet germen, quod germinat, fert grana, & proficit.
לֹא מִטּוֹל הֵיכָנָא רְשִׁיעִי	ἑδόλως ἐμπελαδὸν ἐκείνων σρεβλοὶ	Neutiquam tales e- runt peruersi,
אֱלֹהִים כְּמוֹתָ דִּי תִשְׁקַפְנָה עַל עוֹלָא	πλὴν ὡς Φλοισμός, ὄντινα προσκόπῃ ἡ ἀέλλα.	sed tanquam gluma, quam impellit pro- cella.
מִטּוֹל הֵיכָנָא לֹא יִזְכּוּן רְשִׁיעִי בְיוֹמָא רַבָּא	Ἐμπελαδὸν ἐκείνων ἑδόλως ἀξιοθήσονται σρεβλοὶ ἐπὶ τῆς ἡμέρας περιούσιας	Propterea non aesti- mabuntur peruersi die illo magno,
וְחִיבִין בְּסִיעֵרָא צְדִיקָא	καὶ καθυφέντες ἐπὶ τῇ συστοι- χείᾳ τῶν δικαίων.	& praeuaticatores non existent in ordi- ne iustorum.
מִטּוֹל דְּגִלִּי קְדָם יְהוָה אֹרַח צְדִיקָא	Τῶν παλιν, ὅτι ἀποκεκαλυμ- μένη ἀντικεῖ τῇ ὁπαύχον- τος τροχία τῶν δικαίων,	Siquidem manifesta est coram Deo via iustorum,
וְאִרְחָתְהוֹן דְּרְשִׁיעִי תְּהֻבָּר	καὶ τροχία τῶν σρεβλῶν φθι- νέι.	via autem peruerso- rum peribit.

Specimen ter-
tium, Versio
Matth. 2, 1. 2. 3
& c. 4, 10. 11.
Syro-Græca.

§. XLVI. Tertium exemplum, ex Syria Græca p. 22.
seqq. depromptum, sit Versio Syro-Græca commatum ali-
quot ex Matth. II.

Os Syriacum.	Os Syro-Græcum.	Textus Græcus.
כֹּר דִּין אֲתִילַד יִשׁוּעַ בְּבֵיתֵהּ לְיְהוֹדָא בְּיוֹמֵי הַרְוֹדָא מִלְכָּא	Ὅτε δὲ τέθηλε ὁ Ἰησοῦς ἐπὶ Βεθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἐφ' ἡμέραις Ἡρώδης γνω- μολόγησεν	Τῷ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρώδης βασι- λέως
מִן מוֹשֵׁשׁ מִן מִדְּבָרָא לְאֹרֶשׁ לְמִנְיָא	ἤλθον μάγοι ἀπὸ τῆς αἰ- γυπτιακῆς εἰς Ἱερουσαλήμ	Μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν πα- ρεγένοντο εἰς Ἱερουσόλυμα

יְרֵמְיָא

v. 2. ואמר
איכו מלכא דיהודיא
דאחילד
חזין גיר כוכב
במדנחא

ואחזין למסגד לך

v. 3. שמע דין הרודס
מלכא

ואתחזיע
וכלה אורשלם עמה.

καὶ ἐμαρτύρουν
ἡχί ἐστι ὁ γνωμολόγος τῶν
Ἰουδαίων ὅσις τέθηλε
κατ'εσχεψάμεθα γὰρ τὴν
αὐγὴν αὐτῶ ἐπὶ τῇ ἀνα-
τολικῇ

καὶ ἦλθομεν θρησκούμεν
αὐτόν

συνέλαβε δὲ Ἡρώδης ὁ
γνωμολόγος

καὶ ἐσείδη
καὶ ὅλη Ἱεροσόλυμα μετ'
αὐτῶ.

λέγοντες

Πῶ ἐσιν ὁ τεχθεὶς βασι-
λεὺς τῶν Ἰουδαίων
εἶδομεν γὰρ αὐτῶ τὸν ἀστὲ-
ρα ἐν τῇ ἀνατολῇ

καὶ ἦλθομεν προσκυνῆσαι
αὐτόν.

αἰκίσας δὲ Ἡρώδης ὁ βα-
σιλεὺς

ἐταράχθη
καὶ πάντα Ἱεροσόλυμα μετ'
αὐτῶ.

Addamus ex Matth. III.

v. 10

הא דין נרגא סי
על עקרא דאילנא

כל אילנא הכי
דפארא טבא לא עבר

מחסק ונפל בנורא

v. 11 אנא מעמד אנא
לבון במיא לחיבוחא

הו דין דבחרני אהא

חסין הו מני
הו דלא שווא אנא

מסנוחי למשקלן.

Ἦδη δὲ σκέπαρον ἐθη-
ματίσθαι πρὸς τὰ ἄκρα τῶ
ξύλου.

Ὅλον ξύλον ἔκπαλιν τέτε-
ρεν ὅτι καρπὸς διαφόρος ἐδό-
λως προύττει

ἀποκνίζετο, καὶ βάλλετο
ἐπὶ τὸ πῦρ

Ἐγὼ νῦν ἐμβάπτω ὑμᾶς ἐ-
πὶ νόμοις εἰς ἐπι-
στροφὴν.

Αὐτὸς δὲ ὅσις ὀπίθερον
με ἐλυθῆναι

Ἰσχυρὸς ἐστὶ μᾶλλον ἢ ἐγὼ νῦν
οὐτῷ, ὅτι ἐδόλως
ἐπ' ἀξίως ἐγὼ νῦν

σάνιδας αὐτῶ ὀλκάζειν.

Ἦδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς
τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων
κεῖται

Πᾶν ὅν δένδρον
μὴ ποιῶν καρπὸν καλόν,

ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ
βάλλεται.

Ἐγὼ μὲν βαπτίζω
ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν,

ὁ δὲ ὀπίσω με ἐρχόμενος

ἰσχυρότερός με ἐστίν,
ὃς ἐκ εἰμὶ ἱκανὸς

τὰ ὑποδήματα βασιάζειν.

Specimen
quartum, Ver-
sio in Corani
c. I. Arabico-
Græca.

§. XLVII. Quartum denique exemplum sit eius Ver-
sio Arabico-Græca in Corani Caput I. decerpta ex Præfat.
in Clar. Lakemacheri Elementa linguæ Arabicæ, iuncta si-
mul Arabia Græca, vbi textum Arabicum litteris Latinis,
eiusque interpretationem Latinam, ita, vti hic damus, ex-
pressit.

Textus Arabicus.	Versio Arabico-Græca.	Versio Latina.
<i>Besm Allab</i> <i>ar-rachman ar-rachim</i>	Ἐπ' ὀνομάσματος τῆς λογῆς τῆς μακροθύμης, τῆς ὀκτίσ- μονος,	<i>In nomine Dei</i> <i>miseratoris mise-</i> <i>ricordis.</i>
<i>Alchämd lellab</i> <i>rab äl- alamin</i> <i>ar-rachman ar-rachim</i>	ἡ εὐδοκίμητις τῷ λογίῳ ἐφόρῳ τῶν πληρωμάτων τῷ μακροθύμῳ, τῷ ὀκτίσ- μονι	<i>Laus Deo,</i> <i>domino uniuerſi,</i> <i>miseratori mise-</i> <i>ricordi,</i>
<i>melc jaum äd-din</i> <i>Ejjaca näbod</i> <i>waejjaca näſta'in</i>	γνωμολόγῳ ἡμέρας τῆς δίκης Αὐτῷ σοίγῃ λατρεύομεν καὶ αὐτῷ σοίγῃ συντυγχάνο- μεν	<i>regi diei iudicii.</i> <i>Te colimus,</i> <i>Et te obsecramus,</i>
<i>Ebdena af-serât al-mo-</i> <i>stakim</i>	ὁδωσον ἡμᾶς τῇ τρεῖβῳ τῇ ἀνακομιζομένῳ	<i>Duc nos via recta,</i>
<i>serât alladsin anamta</i> <i>alebem</i>	τρεῖβῳ τηλικῶν ὑπερασμενί- ζεις αὐτοὺς,	<i>via illorum, qui</i> <i>bus faues,</i>
<i>gair al-magzub alebem</i>	ἐτέρως, παρωργισθῆς ὑπὲρ αὐτῶν	<i>non autem quibus</i> <i>succenses.</i>
<i>wala az-zalin</i> <i>Amin.</i>	ἔτω ἐδόλως ἐξαλλάξομεν. ἔ μὴν.	<i>Sic non errabimus</i> <i>Omnino.</i>

In quibus ex-
emplis aut
nulla aut per-
quam exigua
est Græcorum
vocabulorum

§. XLVIII. Hæc igitur & talia exempla, num ocu-
los viuide percellant, & in sensus incurrant, suæque radiant
luce, num item planissima sint, toto Orientis sole haud cla-
riore, paribus radiis, qualia illis encomia V. C. passim tri-
buit,

buit, lectores nostri ipsi velim experiantur, componendo Hebraica, Chaldaica, Syriaca & Arabica, cum Hebræo-Chaldæo-Syro-& Arabico-Græcis, quibus ista, sicut significatione, sic & sono *ὁμόφωνα* esse contendit. Sed valde veremur, ut idem lectoribus nostris eueniat, quod amicorum nostrorum aliquibus accidit, qui, siue a nobis recitata audiuiſſent, siue ipsi oculis suis in Hardtiani schediasmatis ista exempla lustrauiſſent, interrogati, quid de illis sentirent, adeo nullam, aut sane exiguam, in eis sonorum conuenientiam perceperunt, ut quaesierint ex nobis, num putaremus, Virum Cl. serio rem suam agere, an vero iocari & ludere? Omnino, si Orientalia hæc origine sua non nisi Græca essent, debuissent igitur Græcas voces vel rotas, vel ex principali parte, hoc est, radicalibus litteris syllabisque, referre; aut si qua longius ab origine sua deuiassent, tamen via commonſtranda, & certis obseruationibus seu regulis explanandum fuisset, qui factum sit, ut adeo deflexerint a forma primæua: sicut de Orientalibus dialectis pronum est ostendere, eas cum inter se, tum nominatim cum Hebræa conuenire; siue eædem, eodemque ordine, maneant radicales litteræ, (qualium exemplorum largissimam licebit segetem reperire in Lexicis Harmonicis, ac inprimis *Heptaglotto Castelli*), siue immutentur nonnihil, & hoc vel transpositione, vel additione vel ablatione, vel denique permutatione, v. g. quiescentium *וְנָח*, vel litterarum eiusdem instrumenti, vel dentalium & lingualium, aliarumque, quæ pro varietate dialecti variationem & ipsæ subeunt. Quæ sicuti vberius declarari, & illustrari exemplis possent, si quidem id nostri esset instituti; sic nihil horum in Cl. *Hardtii* scriptis harmonicis adnotatum obseruauimus, nisi hoc, quod generale est nimis, *Græca ab Orientalibus breuius esse pronunciata*. Atque Orientales linguas,

cum Orientalibus consonantia.

eaque nullis suffulta obseruationibus ac regulis, seu analogia.

linguas, siue concipiantur esse dialecti Græcæ, (prout quidem V. C. in Orientalium scriptis nitidam Græcorum linguam reperiri asserit) siue existimentur esse filiae Græcæ, hoc est, a Græca ortæ, ab illa tamen diuersæ, certe cum illa liquido conuenire, & simul suis characteribus notisque ab illa & a se inuicem discerni oportebat.

Non conueniunt Orientales linguæ cum Græca tanquam dialecti:

§. XLIX. Sumamus enim primo *dialectos* Græcas, & cum communi Græca componamus, tum nemo tam stupidus reperietur, quin & illarum cum hac conuenientiam, & simul dissonantiam ab eadem percepturus sit. *Herodotus*, qui dialecto scripsit *Ionica*, historiam suam ita exorsus est: Ἡροδότῃς Ἀλικαρνασῆος ἰστορίας ἀπόδεξις ἦδε. Pro quo lingua communi diceretur: Ἡροδότῃς Ἀλικαρνασέως ἰστορίας ἀπόδεξις ἦδε. Pariter *Æolica* sunt hæc *Corinnæ* apud *Apollonium Dyscolum*: Μέμφομαι ἰώνγα τὰν λίγυραν Μυρτίδα, ὅτι βάνα Φῦσα ἔβη Πινδάριον ποτ' ἔριν. Quæ in Hellenicam vulgarem reformata sic sonarent: Μέμφομαι ἐγώγῃς τὴν λιγυρὰν Μυρτίδα, ὅτι γυνὴ Φῦσα ἔβη Πινδάριον πρὸς ἔριν. *Dorica* denique sunt, quibus *Aristophanes* in *Acharnensibus* loquentem introducit Megarensē: Ἀκέστον δὴ, ποτέχετ' ἐμὴν τὰν γαστέρα, Πότερα πεπεῖσθαι χεήδδεται ἢ πεινῶν κακῶς. Quæ in communem transformata ita haberent: Ἀκέστον δὴ, προσέχετ' ἐμοὶ τὴν γαστέρα, Πότερα πεπεῖσθαι χεήζεται ἢ πεινῶν κακῶς. Et qui plura huiusmodi desiderat, *Claud. Salmasium* de *Hellenistica* p. 74. seqq. vnde & ista decerpimus, adeat. Quærimus ergo, cur hæc dialectorum Græcarum vti diuersitas, sic in substantialibus vocum partibus harmonia, sua se perspicuitate commendat, at vero *Hardtiana* Orientalium cum Græcis comparatio, pauculis exceptis, adeo est obscura, & a sensibus remota, vt sonorum litterarumque radicalium consonantiam vix quisquam percipiat? Nimirum, quia hæc harmonia dialectorum Græcarum cum communi

muni est realis, Orientalium vero cum Græca, maxima saltem parte, ficta & imaginaria est.

§. L. Sumamus porro dialectos Orientales ex Clar. *Hardtii* sententia ut *filias* a Græca lingua propagatas. Sic vero cognatio illarum cum hac, saltem non minus, quam illarum inter se mutuo, aut aliarum linguarum cum suis matribus, a quibus ortæ sunt, clara & evidens futura esset. Certe Orientales linguæ, Chaldaica, Syriaca, Arabica, (possemus & Æthiopicam addere, nisi breues esse studeremus) quia Hebræam matrem agnoscunt, tantam cum hac habent adfinitatem, ut interpretes Orientales, qui Codicem Hebræum in suas conuerterunt linguas, in reddendo textu authentico, vel non cogitantes iis vti sint vocibus, quæ maxima ex parte vel ipsis authentici textus vocibus ex asse responderent, vel saltem alias æque Hebræas, eadem aut cognata significatione gaudentes, referrent. Sic ex. gr. verba illa Hebraica Genes. I, 1. בראשית ברב אלהים ארץ השמים וארץ הארץ *In principio creavit Deus caelos & terram*, Chaldaeus expressit בקרמין ברא יהוה ירד שמיא וירד ארעא; Syrus vero, ברישית ברא אלהים ירד שמיא וירד ארעא; & Arabs, اول من خلق الله الارض والسماء, id est, *Primum, quod creavit Deus, sunt caelum & terra*. Quis hic (modo sit analogiae grammaticae harum linguarum peritus, ut seruales a radicalibus litteris discernere valeat) quis, inquam, non videt, convenire Hebr. בראשית & Syr. ברישית *in principio*; Hebr. Chald. & Syr. ברא *creavit*; Hebr. אלהים, Syr. אלה, Arab. الله *Deus*; Hebr. ארץ, Chald. & Syr. שמיא, Arab. السماء, *caelos vel caelum*; Hebr. ואת הארץ, Chald. & Syr. ואת الارض, Arab. والارض, *& terram*; Quis item non videt, Chald. בקרמין *in principiis*, esse Hebr. בקרם, & Arab.

Nec conveniunt cum ea, tanquam filiae cum matre; saltem potissima sui parte.

Quod ostenditur, primo per comparisonem contrariam Versionum Orientalium & Græcæ cum textu authentico Gen. I, 1.

Arab. **قَدْ** quod, esse Hebr. **הוּא**? Quomodo vero LXX. Græci verterunt? *Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.* In qua versione nihil omnino est, quod vel speciem ullam harmoniæ cum textu authentico præbeat, vel alias propinquius siue cum Hebraismo siue cum ceteris linguis orientalibus commercium redoleat.

Deinde per similem comparisonem Orientalium Versionum cum textu Græco Orationis Dominicæ.

§. LI. Capiamus nouum experimentum in parte anteriore Orationis Dominicæ, compositis cum textu Græco Versionibus Orientalibus.

Textus Græcus.	Versio Hebraica.	Versio Chaldaica.	Versio Syriaca.	Versio Arabica.	Versio Æthiopica.
Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς	Abinu chebbaschamajim	Abuna debischmaja	Abun debaschmajo	Abuna lledsi fi-ssemawati	Abuna dsebessemajat
ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου	jitbkaddesch schemecha	jitbkaddasch schemach	netbkaddasch schemoch	lijutekaddes ismoka	jitkeddes symmeka
Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου	tabo malchutbecha	tete malchutbach	tite malchuthoch	li-tati melacutuka	tintsa mengystyka
γενηθήτω τὸ θελημά σου	jebi retfonecha	jeheve tsibjanach	neheve tsebjonoch	li-tekun meschituka	jekun fekkaduka
ὡς ἐν οὐρανῷ	caascher baschamajim	kema bischmaja	aichano debaschmajo	kema fi-ssemai	bekemme bessemaj
καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.	uechen baarets	kenema b'ara	oph b'aro	waala l'ardsi	wehemyrni.

Quemadmodum igitur in his concordant Hebr. *Abinu*, Chald. Arab. & Æth. *Abuna*, Syr. *Abun*, pater noster; Hebr. *baschamajim*, Chald. *bischmaja*, Syr. *baschmajo*, Arab. *fi-ssemawati*, Æthiop. *bessemajat*, in cælis; Hebr. *jitbkaddesch*, Chald. *jitbkaddasch*, Syr. *netbkaddasch*, Arab. *lijutekades*, Æth. *jitkeddes*, sanctificetur; Hebr. *schemecha*, Chald. *schemach*, Syr. *schemoch*, Arab. *ismoka*, Æth. *symmeka*, nomen tuum; Chald. *tete*, Syr. *tite*, Arab. *li-tati*, veniat; Hebr. *malchutecha*, Chald. *malchutach*, Syr. *malchutoch*, Arab. *melacutuka*, regnum tuum, cetera: cur in textu Græco origina-

ginali, se pari perspicuitate ac facilitate harmonica vocabu-
la non offerunt?

§. LII. Videamus alia harmoniæ exempla in occi-
dentalibus Orationis Dominicæ versionibus.

Latina.

*Pater noster, qui es in calis,
Sanctificetur nomen tuum,
Adueniat regnum tuum,
Fiat voluntas tua,
sicut in celo, & in terra, cet.*

Italica.

*Padre nostro che sei ne' cieli
Sia sanctificato il tuo nome
Il tuo regno venga,
La tua volontà sia fatta,
si come in cielo, così in anche
terra.*

Item per com-
parationem
Occidentali-
um Versio-
num Latine
stirpis.

Gallica.

*Nostre pere, qui es és cieux
Ton nom soit sanctifié,
Ton regne vienne,
Ta volonté soit faite
ainsi en la terre, comme au
ciel, cet.*

Lusitanica.

*Padre nosso, questas nos ceos,
Sanctificado seja o teu nome,
Venha à nos o teu reino,
Sea feita à tua vontade,
assi nos ceos, come na terra.*

Hispanica.

*Padre nuestro, que estas en los cielos,
Sanctificado sea el tu nombre,
Venga à nos el tu reyno,
Fagase tu voluntad,
assi en la tierra, como en el cielo.*

Quemadmodum vero certum est, linguas has, Italicam, Gal-
licam, Hispanicam, & Lusitanicam, ex Latina ceu matre
prognatas esse, sic non minus evidens est, & primo statim
obruta sonoque, in lectoris oculos & aures incurrit harum
linguarum conuenientia: adeo, vt licet diffformes sint, (quod
non negamus) tamen in illis non *ferme nulla*, vt quidem
Cl. *Hardtius* ait, sed multa omnino & manifesta adpareant
adfininitatis vestigia.

ac denique
Versionum
stirpis Teu-
tonicæ.

§. LIII. Pariter se res habet de Germanica & eis co-
gnatis linguis: ut quæ non minus suauiter ac palpabiliter
fere conspirant.

Germanica Versio.

Unser Vater in dem Himmel,
Dein Name werde geheiligt,
Dein Reich komme,
Dein Wille geschehe,
auf Erden wie im Himmel &c.

Belgica.

Onse Vader, die in de Hemelen,
Uwen Naem werde geheylight,
Uw Conincrycke come,
Uwen Wille geschiede,
gelyck in den Hemel ock op der
Aerden &c.

Danica.

Vor Fader i Himmelen,
Helligt vorde dit Naamn,
Til komme dit Rige,
Vorde die Villie,
paa Jorden sam i Himmelen &c.

Suecica.

Fader war som ast i Himmelen,
Helgat warde titt Namn,
Till komme titt Rike,
Ghee tin wilie,
sa pa Jordenne som i Himmelen.

Anglo-Saxonica.

*Faether ure thu the east on heofenum,
Si thin nama gebalgod,
To becume thin rice,
Gewurtbe thin willa
on cortban swa swa on heofenum, &c.*

Sicut & de Slaucis, aliisque linguis, mutua cognatione
gaudentibus, idem demonstrari posset, nisi id superfluum
foret, & cuius eas inter se comparanti obuium esset. Vi-
deatur, si placet, *Oratio Dominica* πολύγλωττος, separatim
excusa, unde & hæc modo data linguarum specimina de-
promsimus. Cur igitur, si Orientales linguæ a Græca or-
tæ sunt, illarum cum hac cognatio non æque clara est, ac
vel Orientalium cum Hebræa, vel Italicae aliarumque cum
Latina, vel Belgicae & ceterarum adfinium cum Germani-
ca,

ca, vel denique Dalmaticæ, Croaticæ, Seruicæ, Lufaticæ, Polonicæ, Bohemicæ, cum Slauonica, ceu matribus suis vel antesignanis linguis?

§. LIV. Et Cl. Vir laudat quidem suas ex Orientalibus textibus concinnatas versiones Græcas, quod nempe Orientalium vocum ortum & vsum planissime detegant, ostendantque dilucide, nitidam ordinariam orationem Græcam perparum abire ab ipso ore Orientali: sed contrarium modo vidimus, idemque nunc porro videbimus ex specimenibus singularum vocum Orientis, quarum origines ad Græcam linguam rerulit. Etenim in *Arabia Græca* pag. 2. seqq. Hebr. שׁוּר *canere* deriuat a λυγυρίζειν *canere*, natiuo (vt ait) sono & vfu, idemque שׁוּר *lustrare* ab ἰσορῆν *cognoscere*, שׁוּר *inimicus* ab ὑβριση & ὑβρισης *iniuriosus*, שׁוּר *psallere* a μαστεργεῖν *modulari*, שׁוּר *cithara canere*, perinde ac Latin. *sonare* & German. *singen*, a φθέγγεσθαι, שׁוּר *æthera* a κοιλότητες, שׁוּר *oculus* a γλήνη, שׁוּר & שׁוּר itemque Chald. כּוּשֵׁר *umbilicus*, & כּוּשֵׁר *verticillum*, pariter a σρόφιγξ & σρόφαλιγξ. Sic & Arab. שׁוּר *malus fuit*, æque ac Lat. *vexare*, & Germ. *scheren*, deducit ab ὑβρίζειν; שׁוּר *rogauit* a προσλιπαρέω, שׁוּר & Arab. سَمَاء *cælum* a μεταρσιδω *eleuari*, שׁוּר *clypeus* a θείγκωμ *lorica*, & quæ huius commatis sunt multo plura. Quæ si cuius adprobationem meruerint, nos equidem suo eum sensu abundare patiemur; certi tamen sumus, hoc modo haud difficile esse futurum, Orientalia non a Græca solum, sed & ab alia quacunque fere lingua deducere: adeo vagæ, horridæ, & irregulares sunt pleræque istæ etymologæ. Quantas fluctuationes hic deriuandi modus adiunctas sibi habeat, discamus exemplo ex *Syria Græca* pag. 44. perito, vbi, cum monuisset, שׁוּר *propheta* poruisse videri esse 1) a προφήτης, vel 2) ab ἀποφθέγγομαι *loquor*, vel 3) a

Sed & harmonia Græca & Orientalium linguarum, in singularum vocum exemplis quæsitæ, vagæ, horrida, immo nulla est,

fluctuationum plenissima,

non facilitans
philologiam,
sed implicans,
nec lucem, sed
tenebras of-
fundens.

φωνέω & ἀναφωνέω vocem emitto, vel 4) ab ἐνέπω & ἐνίπτω dico, cano, vel 5) a φανερόω aperio, vel 6) ab ὑμνέω cano, vel 7) ab ἐρμηνεύω interpretor, vel 8) ab ἀναφαίνω & ἐκφαίνω in lucem edo, vnde ἐκφάντωρ enarrator, interpres, & ἐκφανσις enarratio; (sicut & reuera secundum methodum Hardtianam istæ etymologiæ omnes admitti commode poterant:) tum vero id potius deriuat 9) a μαντευτής, a quo & Latinum *vates* esse ait, licet hoc, nostro quidem iudicio, multo facilius potuisset a φαίτης, facta tantum litterarum eiusdem organi permutatione, cum aliis deriuare. Causam si quæris, cur hanc originationem ceteris prætulerit, respondet: Quia illud veterum verbum μαντευτής integrum & religiosum æque existit, alterum vero ἀποφθέγγεσθαι est 𐤀𐤍𐤐𐤓𐤕𐤂𐤂, tertium φωνεῖν & ἀναφωνεῖν est 𐤒𐤕𐤕 loqui, eloqui, octauum ἀναφαίνειν, ἐκφαίνειν, ἐκφάντωρ, ἐκφανσις, est 𐤍𐤕𐤕𐤓, ac denique quartum ἐνέπειν & ἐνίπτειν, quintum item φανερόω, sextum ὑμνεῖν, & septimum ἐρμηνεύειν est 𐤀𐤍𐤐𐤓𐤕𐤂𐤂 indicauit. Quibus demum subiungit, dubitatie ac potentialiter loquens, (quia sentiebat ipse suarum deriuationum incertitudinem): *Fuerit proximum omnium μαντευτής*. Hanc igitur qui ineunt viam etymologicam, næ illi nobis ad instar nauigantium esse videntur, qui nauem sine gubernaculis fluctuanti pelago committentes, ipsi, quo vadant, vix intelligunt. Quod vero magis mireris, Cl. Vir in *Targum Græco* pag. 10. eidem voci Hebraicæ 𐤒𐤕𐤕, Chald. 𐤒𐤕𐤕 *bonus*, eiusque collactaneis seu deriuatis, sub eodem sono permultas significationes, pro rerum & locorum diuersitate, & diuersis originibus Græcis, tribuit, 1) *bonus*, bonitate intrinseca, naturæ, vel substantiæ, ex διάφορος *præstans*, 2) *bonus*, bonitate & præstantia morum, ex εὐθής *rectus*, & 3) ex εὐνηθής *innocens*, 4) *bilaris*, ab εὐθύμος, 5) *iucundus*, ab εὐγένητος *delectabilis*, 6) *benignus*, ab εὐεργέτης *beneficus*, &

& 7) ab ἀγαθοποιός idem, item 8) ab ἐλευθέριος *liberalis*, 9) *felix*, ab εὐδηνής *beatus*, & 10) ab εὐδαίμων idem. Quibus & similibus præmissis, tandem hæcce subiungit: *In tam magna, inquit, rerum & significandi varietate, pro originis analogia, scaturigo vocis בון abundantissima, sed & diuersissima. Hæc lucem tam multis copiosam affundit, ut omnibus bene sit. Bene illi, qui distinguit bene. Nos quidem hanc lucem, si qua est, nemini inuidemus; vti vero nobis, sic omnibus bene esse ex animo cupimus: quod si contingat, tum vero sperandum est, fore, ut vel vanitas harum etymologiarum agnoscat, vel veritas illarum & usus clarioribus argumentis in aprico ponatur. Siue enim ad etymologiam vocis נבון, paulo ante adlatam, respiciamus, videmur a Cl. Viro in tenebras & caliginem duci; siue hanc recentem deriuationem Nominis בון *bonus* consideremus, oportet igitur non Hebræos solum, sed & Chaldæos, Syros, Arabes, quibus idem Nomen iisdem significatibus in usu est, vniuersos confusa & stupida fuisse capita, ut qui nouem vocabula Græca diuersissimæ originationis in vnam eandemque formam nominis בון *bonus* sine vlla discriminis nota compegerint: quod vero cum de pluribus nationibus credibile non sit, ergo potius dicendum, Cl. Etymologum, cum illud Nomen pro primitiuo & simplici habere, eiusque specialiores significatus cum generali illo *bonitatis* omnes conciliare nullo prorsus negotio & potuisset, & debuisset, tamen, hac simplici & plana via relictâ, contortam & variam, huc illuc ducentem, sine sufficiente ratione & fructu delegisse.*

§ LV. Sic in *Targum Græco* p. 18. seqq. Hebr. נבון Nouum specimen con-
(*Gebber*) & Chald. גבאר (*gbhar*) *Vir*, Arab. نجران idem, & torta lingua-
Germanicum *Retl*, quin & Rabb. תרנגול *gallus*, vna rum harmo-
omnia deriuat ab αἰένως *coniux* & *gallus*: & e contrario

Verbum

Verbum **נבר** *valuit, robustus fuit*, quod Nomini Hebr. & Chald. **נבר** *vir*, planissimam dabat facillimamque etymologiam, deducit ab *ἐπικρατέω* *valeo, praeualeo*; ac denique **נביר** *berus*, quod a *valendi* & *praeualendi* notione, sine vlla adfectione deducere poterat, a *κυριεύων* *dominans*. Pariter in Syria Græca p. 38. Verbum **ננש** *rogavit*, pro significationum, quas ei tribuit, Coniugationumque diuersitate, diuersimode deriuat 1) a *προσλιπαρέω* *assiduus sum, urgeo*, 2) *ἀισομαι* & *λιτάζομαι*, *supplex oro*, 3) *κικήσκω* *inuooco*, 4) *συμβιβλεύω* *consulo*, 5) *συναλάττω* *paciscor cum aliquo*, 6) *συμβάλλω* *mutuo do*, 7) *ὑποσέλλομαι* *subduco me*, 8) *διασέλλομαι* *caueo*, & 9) *σέλλω*, *ἀνασέλλω*, *κατασέλλω*, *reprimo, cohibeo*. Ibidemque pag. 52. 53. Syriacum **הל** *discere*, ipsi modo est ab *ὑπολαμβάνειν* *clam accipere*, modo ab *ἐπιμελεῖσθαι* *operam dare*. Quæ vero est Orientalium istorum Verborum, cum litteris, tum sono, cum Græcis *συμφωνία*? & quid lucis ex illorum cum Græcis contentione sperandum? Meliusne illa iam intelligimus, quam vbi hic Verbis vnâ tantummodo etymologiam vnâque esse significationem, nempe **ננש** *rogandi*, & **הל** *discendi*, hucusque credidimus? Videant, quibus aliquale iudicium & linguarum peritia est, num hoc sit illustrare, an confundere & lacerare linguas, vt genio, sic vetustate sua venerabiles.

Harmonia
Hardtiana
vocibus Græ-
cis, quas Ori-
entalibus re-
spondere fa-
cit, significa-
tionem attri-
buit ab usu
Græcorum
alienam.

§. LVI. Quod autem Cl. Hardtii sententiam porro premit, in Versionibus suis Græcis, ad Orientales textus factis, eas sæpe voces adhibet, quæ apud Græcos illa significatione vel plane non vel raro in usu fuerunt; vnde Græcismus Versionum eius adeo singularis ac insolens est, vt dubitari queat, num eum alii, Græce licet docti, suo Marte intellecturi sint. Sic v. gr. **הל** *Rex* ei est *γνωμολόγος* *sententiarum prolocutor*, **הלל** *Deus* *λόγιος* *facundus*, *difer-*

disertus, vel λόγιον *oraculum*, נשח *unxit*, σμήχω, quod tamen non *ungendi*, sed contrarium *detergendi* & *abstergendi* notionem haber; כוכב *stella*, αὐγή, licet hoc non *stellam*, sed *splendorem* denoret; נולד *nasci*, θάλλω *vireo*, pululo, זהב *aurum*, κατάπωρος *valde rufus*, cetera. Vnde vero probat, Scythas Græce loquentes *Regem* γνωμολόγον, *Deum* vero λόγιον, & sic porro, vocauisse; ita vt Orientales, a Scythis hæc audientes, γνωμολόγον in נלמ, λόγον vero in מללן mutauerint? Deinde, si quidem Orientalium voces omnes in vniuersum Græcæ originis sunt, sicuti certe V. C. vniuersas indistincte a Græcis deducit, & nitidam Græcorum linguam in Orientalibus linguis reperit, quaerimus ergo: Qui fit, vt cum vniuersa lingua Græca, eius simul genius & forma ad Orientales populos non transierit; sed alius sit Græcæ, & alius plane Orientalium linguarum genius, alia forma Græcæ, aliaque prorsus Orientalium? Tum vero scire aueremus, num Orientales populi, priusquam Græce fari a Scythis didicissent, nullam omnino linguam habuerint? & si habuerint, (sicuti certe habuerunt) an eam vno dedidicerint ictu, ita vt nihil quidquam eius, ne rudera quidem, retinuerint? *Salmasius de Hellenistica* pag. 24. obseruat, *interdum victorem populum victo suam linguam insinuare; interdum qui leges dat, accipere linguam: sæpe fieri, vt misceantur victoris & victi idiomata, & ex duobus sinceris vnum corruptum producat.* Præsumi igitur poterat, tot Orientis populos, lingua & gente olim diuersos, quantumuis a Scythis superatos, vix potuisse linguarum suarum ita obliuisci, vt nonnisi Græce in posterum loquerentur. Ac barbaræ quidem gentes, quæ, labascente Romano imperio, in Italiam ceterasque illius prouincias magno agmine infusæ sunt, Latinam linguam corruerunt tantummodo, & ex ea, ceu filias ex ma-

Lingua Orientales græcificare facit, sed sine spiritu & genio Græco.

Et Orienti ne rudera quidem pristinarum linguarum suarum relinquit.

tre sua, Italicam, Gallicam, Hispanicam & Lusitanicam, effecerunt; Scythæ vero, si credere fas est, non aliam nisi suam, hoc est, Græcam inuexerunt, pristinis linguis ita eliminatis, ut ne vestigia quidem vlla superessent? E contrario Romani deuictis a se Hispaniis Galliisque purum sermonem Latinum; Macedones Syriæ, Ægypto, Asiæ, (manentibus licet vernaculis linguis) genuinum Græcismum, Turcique ac Arabes subactis a se regionibus sinceram linguam, siue Turcicam siue Arabicam, intulere: Scythæ vero, quos Asiæ vniuersæ non victores solum ac dominos, sed etiam linguæ fandique magistros facit Cl. *Hardtius*, vernaculum sibi sermonem Græcum adeo demum deformem propagarunt, ut, quamuis nitidum eum esse V. C. aiat, tamen præter ipsum nemo forte in Orientalibus linguis vel faciem Græcæ agnoscat, vel distinguat vocem?

Perficæ quoque a Græcis derivat;

§. LVII. Ceterum, sicut ab Hebræis & Syris, sic ab ipsis quoque *Persis* vocabulorum aliquem numerum ad Græcos, indeque ad Latinos delatum, & vtriusque gentis ciuitate donatum fuisse, id quidem exempla loquuntur; ut *μάγος magus*, *ακινάκης acinaces*, *κίδαρις cidaris*, *τιάρα tiara*, *σατραπής satrapa*, *γάζα gaza*, *κάνδης tunica Persica*, *κανδύταλις inuolucrum illius vestis*, & alia huius generis, de quibus adiri possunt *Guil. Burtoni* *λείψανα* veteris linguæ Persicæ apud priscos scriptores Græcos & Latinos. Quid vero de his Cl. *Hardtius* censer? Nempe ea non minus, quam Hebræa, Chaldæa, Syra & Arabica, a Græcis derivat. Nam verbi gratia, quod ad priores illas voces *μάγος* & *μαγεία*, attinet, primum earum vsum Persis quidem concedit; quia diffiteri ipse non potest, Platonem, Xenophontem, Herodotum, aliosque Græcos pariter & Latinos scriptores, eas e Persia repetiisse: at illarum originem non in Persia, sed apud Græcos quærendam esse contendit. Vnde igitur?

igitur? Videlicet qua, meliorem in partem acceptæ, *virum doctum* atque *doctrinam* seu *sapientiæ studium* notant, a γραμματεὺς *litteratus*, & γραμματεία *litteratura*; at vero, qua deteriore in partem *præstigiatorum* & *præstigias* significant, a Φαρμακὸς *veneficus*, & Φαρμακεία *veneficium*: quæ vero quam longe distant cum a se inuicem, tum a μάγος & μαγεία! Vid. *Syria Græca* p. 77. seqq. vbi & מוֹדֵרֵי, inter Ægyptios & Babylonios celebre *LITTERATORVM* nomen, quod alias *MAGVM* reddunt, ait, idem esse Græcum, Herodoto teste, plenius apud Babylonios & Ægyptios pronuntiatum, γραμματεὺς, vel ἱερογραμματεὺς *ERVDITVS, LITTERATVS*. Sed vbinam hoc memoriæ prodidit Herodotus? Erat locus ille allegandus, vbi hoc testimonium exstat. Quid? quod ibidem p. 76. Vir Cl. Herodotum laudat; quasi ingenue professum lib. VI. fol. 471. (nobis vero pag. 366. seu c. 98) propria quoque Persarum Regum nomina, *Darii, Xerxis, & Artaxerxis*, Græca esse; nempe Δαρεῖος, Ἀρεῖος *Martius*; Ξέρξης, Ἐρξείης *coercitor*; & Ἀρτοξέρξης, ἄριστος ἐρξείης *magnus aut maximus coercitor*. Verum oppido miramur, Herodotum, quem V. C. ab ingenua veritatis professione commendat, pari fide allegatum non esse. Eius enim verba hæc sunt: Δύναται δὲ κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν ταῦτα τὰ ἑνόματα, Δαρεῖος, ἐρξείης. Ξέρξης, ἀρήιος. Ἀρτοξέρξης, μέγας ἀρήιος. Τούτους δὲ τὰς βασιλῆας ὧδε αἰνῶν ὁρῶν κατὰ γλῶσσαν τὴν σφετέρην Ἕλληνες καλεῖοιεν. Significant vero in Græca lingua hæc nomina, *DARIVS* idem quod ἐρξείης *COERCITOR*; *XERXES* idem quod ἀρήιος *MARTIVS*; *ARTOXERXES* idem quod μέγας ἀρήιος *MAGNVS BELLATOR* seu *MARTIVS*. Hos igitur Reges Græci secundum suam linguam recte sic vocauerint. Ex quibus patet, primo quidem, Herodotum nequaquam propriis Persarum nominibus originem tribuisse Græcam,

Sed obtorto collo.

& Herodotum parum fideliter in sententiæ partem vocato.

sed tantum explicauisse, quid adpellatiue ex Persica sua origine sonarent, ac adeo, quomodo Græcis reddi ea possent; deinde vero, alio prorsus ordine adpellatiuos significatus illorum Nominum disponere, nempe vt *Xerxes* quidem sit *αἰήσιος*, & *Artoxerxes* μέγας αἰήσιος, *Darius* vero demum ἐγγεῖνς *coercitor*: quomodo sonorum Persicorum cum Græcis conuenientia, falso prætenſa, vno ictu concidit. Ob-
tendit quidem V. C. hoc nihil ad rem facere, quod *Herodotus* in recensione ordinem nonnihil mutet; satis esse, quod hæc illius sententia sit aperta, & propria, etiam ipsorummet regum Persarum, nomina, prima sua origine esse Græca. Sed vtique hoc ad rem facit, quod *Herodotus* alios longe & alio ordine significatus, quam *Vir Cl.* propriis hisce Persarum tribuit: & sufficit contra, nihil plane eorum, quæ optimo auctori affinguntur, eum dicere. Confirmat vero *Herodoti* interpretationem & ordinem obseruatio *Bocharti* in *Phaleg.* lib. I. c. 16. „Iisdem Persis דרױש *darves* est ἐγγεῖνς „*coercitio*. Inde factum Nomen דרױש, *Darjaves*, id est, „*Darii*, quod proinde *Herodotus* recte ἐγγεῖνς interpreta- „tur. Quod autem silentio prætereundum non est, si quæ- ris, vnde & quo pacto Persæ græcissauerint? respondet *Cl. Hardtius* in *Syria Græca* pag. 75. seq. „Persas Asiæ mi- „nori, Cappadociæ & Ponto, cum Medis viciniore, cum „Asiaticis illis, Cappadocibus ceterisque, Græce loquenti- „bus, Græcorum colonis, Græci sermonis adparatum in- „gentem fuisse adeptos. Ast supponit *Cl. Vir*, quod con- cedi ei non potest, quasi Ponto & Cappadociæ Græcus ser- mo vernaculus fuisset; vtpote cuius contrarium supra iam demonstraui- mus pag. 46. seqq. Et quamuis non negaueri- mus, Asiam incolentes Græcos, seu Iones, gentis suæ lin- gua vsos esse; tamen Persæ Asiaticis vicini non prius facti sunt, quam post superatum a *Cyro Cræsum* *Lydorum* Re- gem,

gem, qui vsque ad Halyn fluuium regnauerat; nec nisi interiectis ingentibus spatiis Syrorum & syrissantium populorum, qui licet Persarum imperio subiecti essent, tamen aui-
tam retinuerunt linguam: & si Persarum propria sedes
Græcorum fines vel maxime attigissent, tamen nisi aliunde
demonstraretur, Persicam Græcæ linguæ filiam esse, ex so-
la vicinitate harum gentium non magis id sequuturum es-
set, quam Germanicam nostram Polonicæ esse propagi-
nem.

§. LVIII. Enimuero si tanta fuisset linguæ Græcæ cum Persica & cum ceteris Orientalibus adfinitas, quantam V. C. laudat, hoc est, vniuersalis & manifesta; credimus, eam dudum tum Græci tum Orientales odoraturi fuissent. Estne enim credibile, rem, quæ oculos ipsos & aures ferire, & cuius exempla *usum habere dicuntur præsentem, qui sua luce radiet, viamque apertam, quam inire liceat, sole præeunte*, priscis fuisse nec visam vnquam, nec auditam? At qui, si vel veteres maxime cæcutissent, tamen tanta lux, quæ in sensus ipsos putatur incurrere, oculos tot celebrium philologorum, quos per duo abhinc sæcula eruditus orbis habuit, non magis effugitura fuisset, quam cognatio Chaldaicæ, Syriacæ, Arabicæ, Æthiopicæ, cum Hebræa; Italicæ, Gallicæ, Hispanicæ cum Latina; Belgicæ, Danicæ, Suecicæ, Anglicæ, cum Germanica; Bohemicæ, Polonicæ, Russicæ, cum Slauonica.

Si harmonia Orientalium linguarum cum Græca est vniuersalis & manifesta, veterum ac recentiorum oculos vix potuit effugere.

§. LIX. Quamobrem, cum & historica Hardtianæ sententiæ fundamenta hætenus subruerimus, & simul ostenderimus, eam harmoniam, quam Vir Cl. inter Græcam & Orientis linguas detexisse sibi visus est, adfectatam, coactam, immo nullam esse; igitur adeo non videmus, quomodo tantos fructus, quantos Cl. Auctor pollicitus est, inde sperare, nostroque sæculo & posteritati eo nomine sin-

Hardtiana hypothesis exiguum fructum pollicetur,

nec a periculo
noxæ immu-
nis est.

gularem fortunæ indulgentiam gratulari queamus, vt potius credibile fit, fore, vt nouella hypothesis apud eruditos parum ad probationis consecutura, & si qua eius apud posteros memoria superfutura, tamen vix aliud nomen, quam paradoxæ, aut nullis potius rationibus subnixæ opinionis habitura sit. Interim verendum forte, vt homines imperiti & nouaturientes ansam inde arripiant, indulgendi ingenio suo, ad reuerentiam erga diuina oracula iam parum procliu; vt sacras litteras nouis & portentosis interpretationibus, sub obtentu huius, licet vagæ ac lubricæ, harmoniæ Græcæ, torqueant, vel de illarum certa & euidenti interpretatione non admodum honorifice sentiant, videntes, in quos vagos anfractus nouella ducat hypothesis, vt, vbi satis diu & operose, sed sine fructu, cum Cl. *Hardtio* circumerrarunt, tandem, vbi sint, ipsi ignorare videantur, planamque ac certam rationem interpretandi sacratissima oracula, cum incerta illa, lubrica & vertiginosa, abiiciant, desperantes, certi ac solidi quid se consequi posse: inprimis, vbi animaduernerint, explicationem vnius sæpe vocabuli Hebræi ex tot Græcis, nulla fere harmonia commendabilibus repeti, aut alias longe & primæua lingua, de rebus in Palæstina gestis, ac populis Orientis, historias cudi, quam quæ a diuino nobis Mose sunt consignatæ. Quod vero vt Deus auertat, & erga Scripturas sacras sanctam omnium animis reuerentiam imprimat, ab eo, ceu Patre luminum, maiorem in modum exoptamus.

FINIS.

RESPON.

RESPONDENTI PRAESES

S. D.

Ex quo familiarius innotuisti mihi, pereximie ac PRÆSTANTISSIME RESPONDENS, rationes TVAS apud animum meum reputans, subinde sortem illam, quæ TIBI ex benignissimi Numinis beneficio præ multis aliis obtigit, suspexi. Etenim cum ingenio benigno ac docili, forma liberalis a natura, vel, ut verius dicam, a propitio Creatore, TIBI indulta est; ut & ad litterarum studia apprime natus sis, & vultu ingenuo, qui singularum præ se modestiam fert, intuentium amorem haud ægre TIBI concilies, commendationem TVI velut in fronte gerens. Patrem vero ex prouidentia Dei nactus es, sicuti solide doctum, sic vere pium, Virum, dum viueret, mei amantem, & post fata quoque mihi carissimum, quem Theologorum in hac Academia venerabilis ordo sibi olim adscripserat, deinde vero Ecclesia, cum patria tum Berolinensis, fidissimum Euangelii præconem habuit: qui, licet magno TVO dolore ante paucos abhinc annos præmatura morte ereptus esset, tamen etiam nunc, sicuti Deo inter cælites, sic TIBI exemplo suo, cuius viuidissimam imaginem animo TVO impressam reliquit, viuit omnino stimulosque & incitamenta consecrandæ doctrinæ, virtutis ac pietatis, recogitanti admouet. Hic TVVS Parens, ô vñ év αἰγλοῖς, viuens TE iam sic instituerat, & institui curauerat, ut cum litteras humaniores vniuersas, tum linguas imprimis, modernas æque ac veteres, studiose coleres, & Græcos pariter ac Latinos scriptores, non illos solum, qui usu Scholarum protracti sunt, sed principes quoque & adolescentibus alias parum notos, peruolueres, ac sacrum inprimis Codicem Hebræum primæua

mæua iuuenta iam TIBI redderes familiarem. Quorum studiorum dulcedo, cum gustata a TE esset, TIBI incitamento fuit, ut & postmodum, cum ad academiam nostram delatus, TE sacratioribus Theologiæ studiis totum dedisses, tamen Philologiam, ac Orientalem inprimis, adeo non remiseras, ut potius strenue & intenso studio colueris, & præter Rabbinico-Talmudica atque Chaldaica, in quibus doctum de Hebræorum gente Profelytum Tibi præeuntem habuisti, Syriaca quoque & Arabica me duce in tantum addidiceris, ut illorum iam nihil sit, quod difficultate sua TE remorari queat. Quæ de re & mea & TUA inprimis caussa gaudeo, nec dubito, quin, cum pro specimine studiorum TVORVM edendo eiusmodi argumentum publicæ disputationis elegeris, quod TIBI plane cognitum perspectumque est, talem in conflictu TE probaturus sis, qualem in priuatissimis exercitationibus TE cum Commilitonibus TVIS expertus sum. Quod vero reliquum est, mihi BAVMGARTEN, non solum in votis habeo, sed etiam confido, fore, ut in tramite illo bonæ mentis industriæque, quem ingressus es, continuo cursu pergens, spem TVORVM ac nostram, qui TE amamus, impleas, ac DOMINO utile & electum euadas instrumentum. Faxit hoc Deus pro immersa gratia sua! Vale. Dabam ex Museo d. XIX. April. clc lccc xxvi.

Michaelis, Christian Benedict,

Diss. ... qua celeberrimi cuiusdam viri hypothesis etymologica de Hebraea
et adfinibus Orientis linguis, a Graeca derivandis, modeste expenditur

Hala 1759

4 Diss. 3739,24

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10972890-0

VD18 15028275-001